

RRR

RRR

VÄLSKÄRIN
KERTOMUKSIA
KIRJOITTANUT
Z. TOPELIUS?

A. BERHOLD'S G.A.

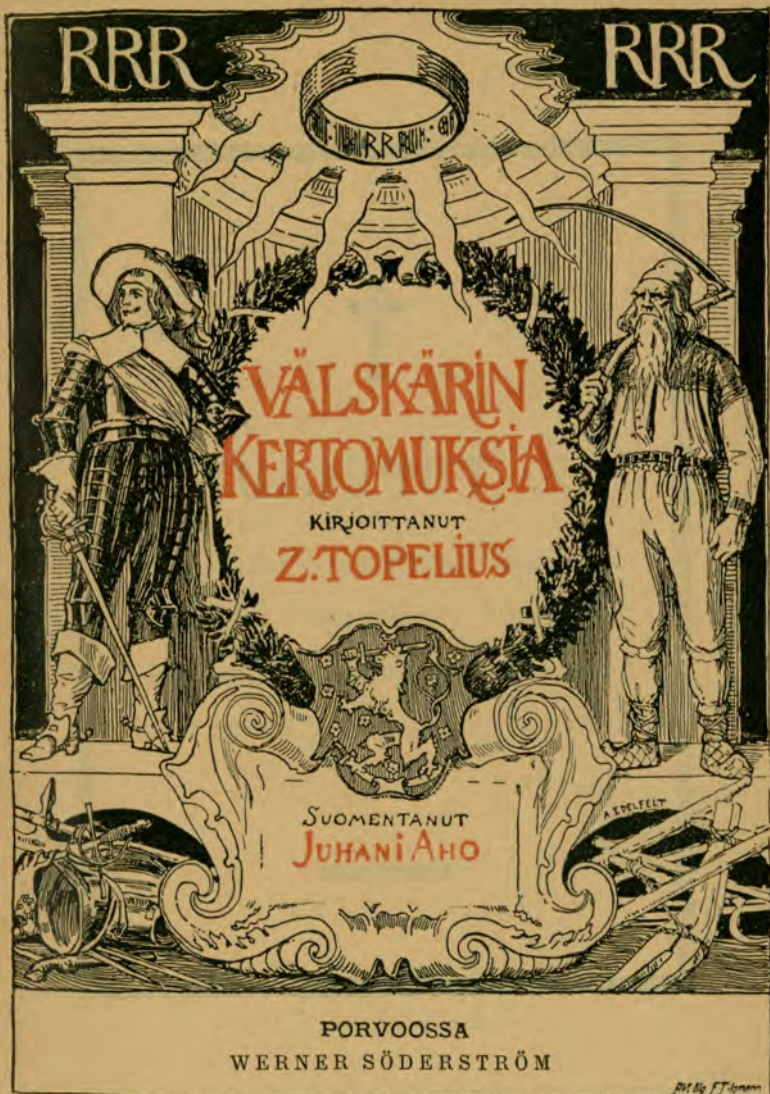
SUOMENTANUT
JUHANIAHO

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM

UNIV. BIBLIOTH.
* 1900 *
HELSINGFORS

★ Yli 300 kuvaa. ★

ALBERT EDELFFELT'in ja CARL LARSSON'in piirtämiä!

43:as vihko.

Hinta 55 p.

Teos valmistuu 45 vihossa kahden vuoden kuluessa.
Teos on kokonaan lunastettava, yksityisiä vihkoja ei myydä

Tilausilmoitus luettavana ensimmäisessä vihossa!

Z. TOPELIUS,

„Välskärin kertomusten“ tekijä, kuoli maaliskuun 12 päivänä. Häntä jää suremaan koko Suomen kansa. Rakastetun runoilijan kuva seuraa tässä lukijalle.

RRR

RRR

VÄLSKÄRIN KERTOMUKSIA

KIRJOITTANUT

Z. TOPELIUS

SUOMENTANUT

JUHANI AHO

— O NELJÄS JAKSO O —

TOINEN OSA

lit. Bg. J. J. Mann

PORVOOSSA, WERNER SÖDERSTRÖM

VÄLSKÄRIN KERTOMUKSIA

KIRJOITTANUT

Z. TOPELIUS

NELJÄS JAKSO

TOINEN OSA

WAASAN PRINSESSA

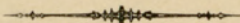
NELJÄNNESTÄ RUOTSINKIELISESTÄ PAINOKSESTA

SUOMENTANUT

JUHANI AHO

KUVAT PIIRTÄNEET

ALBERT EDELFELT JA CARL LARSSON

PORVOOSSA

WERNER SÖDERSTRÖM

VALSKÄRIN KERTOMUKSIA

A. TÖRELLIUS

WELLES LARSSON

*Välskärin kertomukset jaetaan jaksoihin, joista jokainen
sisältää kolme toisiinsa liittyvää kertomusta*

OHJEITA

KUVAUS

ALBERT EBERHARTZ & OAKL LARSSON

PORVOOSSA

WERNER SÖDERSTRÖMIN KIRJAPAINO

1897

VÄLSKÄRIN KERTOMUKSIA.

XII.

WAASAN PRINSESSA.

Välskärin kahdestoista kertomus.

Waasan prinsessa.

Uusi valkea oli viritetty takkaan sillä tuohella, jota lasten oli tapana kiskoa kuuteen äyriin viikossa, ja isoäiti, joka oli seuran vanhin, otti ensin puhuaksensa.

— Minusta on, — sanoi hän, — niinkuin istuisimme täällä häitä odotellen. Muistaakseni tulee niiden nyt seurata laillisessa järjestyksessä. Minkätähden muuten olisimmekaan saaneet niin paljon tietää tuosta pitkästä rakkaudenjutusta Kaarle Viktor Bertelsköldin ja porvarikunninkaan tyttären, Ester Larssonin välillä? Minulla ei ole mitään tätä nuorta ylhäistä herraa vastaan, vaikka olikin epäkristillistä ottaa henki ihmiseltä siellä Espanjan ravintolassa ulkopuolella Hornin tullia Tukholmassa. Muuten näyttää hän olevan siivo nuori mies, joka antaa äidilleen hänen kunniansa, ja olkoon se kiitoksella mainittu. Mutta sitä enemmän on minulla tuota vallatonta nuorta tyttöä vastaan. Enpä tosiaankaan voi ymmärtää, kuinka serkku Bäck, joka on ymmärtäväinen ja rehellinen ihminen, voi asettaa semmoisia esimerkkiä nuorison eteen kuin Ester Larsson oli. Sopiiko nuoren tytön ensin ratsastaa virmalla hevosella, niin että niskansa taittaa — liki ainakin piti — ja sitten juosta ja laukata kuin mustalaistyttö keskellä yötä Vähänkyrön metsissä »utukuningattaren sukkanauhan« kanssa? Utukuningatar! Jopa nyt jotakin, kyllähän se kuuluu runolliselta, mutta ei merkitse mitään muuta kuin että tyttö on jonkin joutava homssuttaja, joka lentelee sinne tänne metsässä, kengät lintassa

ja hapsset hajallaan. Sitten saamme kuulla, kuinka hän tempuilee saadakseen nähdä kuninkaan Tukholmassa, hyppää neljännen kerroksen ikkunasta ulos, menee kutsumattomana naamiisiin hovissa ja pukeutuu joksikin Floraksi tai Frejaksi, joutuen ihmisten naurettavaksi! Sen minä vaan sanon, että jos Ester Larsson olisi ollut minun tyttäreni, niin kyllä tiedän, mitä olisin tehnyt; vitsaa olisi hän saanut, vaikkapa olisikin ollut neljäntoista vanha, ja sitten, — niin, mitä aioinkaan sanoa?

— Sitten isoäiti olisi pannut hänet luostariin, — puutui Anna Sofia hymyillen puheeseen.

— Sittenkun hän olisi saanut vähän enemmän älyä ja ymmärrystä, olisin sanonut hänelle: sydänkäpyseni, niin ja niin on asiat, ja nyt on minun tahtoni, koska sinulla on niin monta kosijaa, että menet naimisiin jonkun ymmärtäväisen ja kelpo miehen kanssa, joka voi pitää sinua aisoissa, jos vielä yrität metsään karkaamaan. Eikä olisi hänen ollut hyvä ruveta sillä kertaa vastustamaan.

— Olen aivan samaa mieltä siitä kuin serkku, että patukka on välttämättömän tarpeellinen ajattelemattoman nuorison kasvattamiseksi, — lausui koulumestari juhlallisesti.

— Ester parka! — huokasi Anna Sofia. — Hän on kumminkin hyvä lapsi, vaikka onkin kiivasluontoinen, ja jos hän on hairahtunut, niin on hän saanut siitä kärsiäkin. En ikinä voi uskoa, että isoäiti sentähden olisi tahtonut naittaa hänet vastoin hänen tahtoansa.

— Se on asia, jota sinä kaikeksi onneksi et ymmärrä, rakas Anna Sofia, — jatkoi isoäiti. — Jos kelpo mies on niin hyvä, että ottaa tytön, jolla syystä tahi syyttä on liikoja maineita itsestään, niin tekevät minun mielestäni asianomaiset parhaiten siinä, että niaavat ja kiittävät nöyryimmästi kunnia. Tekisipä mieleni tietää, mitä siitä raukasta sitten tulee, kun isä on silmänsä ummistanut.

— Niinpä niin, — sanoi välskäri. — Serkku ajattelee ja puhuu kuin ymmärtäväinen ihminen ainakin, ja niin ajatteli ja puhui Falkbyn kreivitärkin, nuoren Kaarle Viktor Bertelsköldin äiti. Mutta joskin voi olla yhdeksän vallatonta ja ajattelematonta nuorta tyttöä, jotka kiittävät neuvosta ja ottavat miehen minkälaisen tahansa, kunhan hän vaan on rehellinen mies, niin voi kuitenkin tapahtua, että kymmenes

antaa hänelle rukkaset, enkä minä voi häntä sentähden sen pahemmaksi tuomita, sillä se riippuu aina siitä, mistä puusta mikin on veistetty. Yksi on pajua ja taipuu vaikka lattia-matoksi. Toinen on koivua ja antaa kurittajalleen vitsoja. Kolmas on haapaa ja taittuu, kun sitä tahdotaan taivuttaa. Jos Ester Larsson ei ollut haapaa, niin koivua hän kummin-kin oli; minä pelkään, että siinä olisi ollut kova kovaa vastaan. Hänen äitinsä kuoli, kun tyttö vielä oli kapalossa; isä oli sekä ylen ankara että ylen heikko nuorinta lastaan kohtaan ja sen lisäksi vielä turhamainen ja ylpeä tuosta sukkelasta pennustaan. Semmoisia periaatteita noudattava kasvatus on aina nurja, ja se synnyttää ylpeitä, hillittömiä ja kiivaita luonteita, melkein semmoisia kuin Ester Larsson. Mutta kas, sitten tulee elämä kirpeine vitsoineen ja kurittaa lapsia vanhempain ja vanhempia lasten tähden; niin kävi Esterin ja porvarikuninkaan. Semmoista tapahtuu joka päivä; jota itsekukin punnitkoon ja noudattakoon.

Isoäiti myhäili. — Suokaa anteeksi, — sanoi hän; — kuullessani vanhain poikain puhuvan lastenkasvatuksesta, muistuu mieleeni laivuri Nyström, joka rakensi leipomatuvan ja välttämättömästi tahtoi taklata sen fregatiksi. Saattaahan olla hitunen tottakin siinä, mitä serkku sanoo, mutta koska elämä on kovakourainen kouluttaja, niin on parasta, ett'ei anneta vitsaa sen käteen, vaan pidetään kiinni, niin kauvan kuin voidaan. Sentähden on ajatukseni se, ett'ei Ester Larssonin pitäisi saada tuota helläkouraista, haaveilevaa ja liiksi rakastunutta kreiviä miehekseen. Mutta toisesta toiseen: kuinka kävi vanhan kreivi Torsten Bertelsköldin, tuliko se mies-parka todellakin hulluksi?

— Ensin sokeaksi ja sitten mielipuoleksi; se oli hir-muista, — huokasi Anna Sofia.

— Nyt muistan. Ja ell'en erehdy, oli kuninkaan sor-mus taas syynä siihen?

— Niin oli, — puuttui Jonathan innokkaasti puheesen, — että presidentistä piti tulla Ruotsin kuningas, mutta sitten oli hän vannonut hankkivansa yhdelle vanhalle sotamiehen-leskelle eläkkeen, ja kun hän kieltäytyi sitä tekemästä, ka-dotti hän sormuksen ja niin tuli hänestä sokea ja sitten tuli hänestä hassu.

— Kuulkaapa vaan, — sanoi isoäiti välskärille, — kuulkaapa vaan noiden pikku-patain korvia! En voi hyväksyä, että serkku uskottelee nuorisolle kaikellaista taikuutta. Heitä on opetettava luottamaan Jumalaan eikä vanhoihin vaskipalasiin.

— Ja sitten tulee heille opettaa kielioppia, — sanoi koulumestari, — eikä saa heitä sekoittaa kyökkilatinalla, jommoista tuo Rex Regi Rebellis on. Sormuksen turmiota tuottava voima tuli juuri siitä, että siinä oli pukki. Niin, anna anteeksi, veli on ollut ylioppilaana ja kuunnellut Porthania, ja itse Porthankin sanoi kerran hominorum, ja sentähden veljen ei käy kieltäminen, että siinä pitää olla in regem, eikä dativo.

Kapteeni Svanholm, joka tähän asti oli mistään huolimatta katsellut espanjalaisen ruokokeppinsä hopeanuppia, veti, nuo sanat kuultuaan, punaiset viiksensä levään hymyyn. — Minulla oli kerta, — sanoi hän, — posteljooni, joka oli hiidestä heitetty turkkilainen ajamaan hevosia kuoliaaksi, ja kun minä näin hyväksi istuttaa kepillä järkeä siihen lempoon, niin hän huusi: — Ei se ollut minun syyntä, herra kapteeni, sillä ruoska oli pukin nahkaa! — Kyllä vaan. Ja nyt väittää veli Svenonius, että sormuksessakin oli pukki. Ei nyt ole suurta väliä, onko pukki nominatossa tai dasitivossa; mielestäni veli tekee väärin, kun syyttää vanhoja tuttuja.

— Nominatossa ja dasitivossa! — huudahti koulumestari, nyt vuorostaan mahtavan ylenkatseellisesti naurahtaen. — Tällä kertaa veljen posteljooni ajoi kumoon sileällä maantiellä. Olisihan Karstulassa käynyt pakoon pötkiminen, tarvitsematta sentään ottaa toisen luokan poikaista latinassa kiinni.

— Tuli ja leimaus, — aloitti postimestari, joka yhä vielä karahti tulipunaiseksi joka kerta kuin Karstulaa mainittiin; mutta hänet keskeytti välskäri.

— Jo luulin, — sanoi hän, — tarpeeksi asti selittäneeni, mitä sormus merkitsee; ymmärtäköön sen nyt sitten kukin miten tahtoo. Minusta se aina on ollut kuin itsekäisyyden paha haltija, joka on yhtä kuolematon kuin ihmiskunta. Sormuksen suurin vaara ei ollut siinä, että se synnytti rajatonta kunnianhimoa ja tuotti ääretöntä onnea aina siihen saakka, kunnes odottamaton lankeemus seurasi; suurin vaara oli siinä, että kuninkaan sormus paadutti sydämmet.

Kaikki, jotka sen omistivat, tulivat mahtaviksi, rikkaiksi ja ihmisten nähden onnellisiksi, mutta ainoastaan muiden ihmisten, jopa kaikkein läheisimpiänsäkin kustannuksella. Niinpä oli Torsten Bertelsköldkin kohonnut kunniaansa polkemalla lähimmäisiään. Kun hän itse rikastui, oli hänen sukunsa vähällä joutua mieron varaan; valtansa kukkuloille pääsi hän kukistamalla mestarinsa, suuren Arvid Hornin, jota hän sai kiittää loistavasta menestyksestään. Mutta on olemassa siveellinen painolaki, joka tekee kukistumisen sitä nopeammaksi kuta korkeammalla ollaan. Juuri kun Torsten Bertelsköld oli ehtinyt siihen päämäärään, mihin hänen hillitön kunnianhimonsa häntä kiihotti, juuri kun Ruotsin kuningas, Ruotsin kuningatar ja kaikki mahtavimmat puolueiden johtajat tunkeilivat hänen ympärillään hänen suosiotaan ja puolustustaan kerjäämässä, niin, hän luuli vaan tarvitsevansa ojentaa kätensä kruunua tavoittaakseen ja sen saadakseen; juuri silloin olisi hänen kukistumisensa ollut varma ilman sormuksenkaan apua. Siinä ei ole mitään ylikuonnollista; se on aivan inhimillistä. Mutta se tulee selvemmin näkyviin, selvemmin käsitettäväksi, jos tämä kamala, pirullinen voima, tämä inhimillinen itsekkäisyys, joka aina asettaa oman itsensä maailman keskipisteesen ja polkee muut säälimättä alleen, saa jonkun näkyvän muodon. Jos nyt tämä voima ajatellaan kätketyksi kuninkaan sormukseen, niin ymmärrämme me sen merkityksen, ja sitten ymmärrämme myöskin, minkätähden väärä vala on syynä sen katoamiseen. Sillä väärä vala tempaa jalat varmuuden valta-istuimen alta; väärä vala saattaa omantunnon, joka on sydämen kuningas, kapinoimaan ja nostaa ihmisen omaa itseään vastaan: *Rex regi rebellis*. Mutta olkoonpa nyt taikakalulla vertauskuvalista merkitystä tai ei, niin on sillä kumminkin suuri valta, kun sen vaikutusta uskotaan. Pane hämähäkki pussiin, ripusta pussi rinnallesi, ja usko että siitä paranet, niin paranet. Tiedän niitä, jotka ovat päässeet viltaudista, kun ovat liidulla ovensa ulkopuolelle kirjoittaneet: N. N. ei ole kotona. Mutta palataksemme Torsten Bertelsköldiin, elkäämme unohdako, että usko kuninkaan sormuksen voimaan oli jo neljännestä polvesta asti kulkenut isän perintönä ja että sillä oli juurensa aikakauden taikauskossa. Joka järkähtämättä uskoo onneensa, hän raivaa, jos on tarmokas, itselleen tiensä kaik-

kein esteiden läpi. Siinä oli suuren Napoleonin menestyksen salaisuus. Mutta uskon sortuessa sortuu valtakin, ja maailman vallitsijasta on jällellä vaan kourallinen tomua.

Isoäiti pudisti harmaata päätänsä. — Tuo, — sanoi hän, — tuntuu minusta siltä kuin jos joku rupeaisi kourallisella keittosuoloja suolaamaan Oulunjärveä. Mutta mikä siitä porvarikuninkaasta tuli? Järjetön isä vanha Larsson kyllä oli, sitä en voi kieltää, mutta kelpo mies hän oli, joka kaikissa kiusauksissa pysyi lujana siinä, minkä hän katsoi oikeaksi. Mieleni olisi paha, jos hänen täytyisi tehdä konkurssi ja menettää kaikki, mitä hänellä oli tuon oikeusjutun vuoksi; kuinka sen asian laita nyt oikeastaan oli?

— Se oli niin, — sanoi välskäri, — että Lauri Larssonilla oli vanhempi veli, Tuomas, joka omisti Bertelsköldin suvun entisen perintötilan, Perttilän talon ynnä monta muuta tilaa viljavassa Isossakyrössä. Tällä Tuomaalla oli kahdeksan poikaa ja kolme tytärtä. Seitsemän veljeksistä kaatui sodassa ja kahdeksannen, joka vielä oli lapsi, ryösti vihollinen ja vei mukanaan. Monta vuotta kului, Tuomas Larsson kuoli, tyttäret naitiin, ja nyt lunasti Lauri Larsson kaiken tämän suuren omaisuuden polkuhinnasta. Sitten tapahtui — niinkuin monesti tapahtui ison vihan jälkiaikoina — että eräs nuori mies nimeltä Istvan, joka oli ratsupalvelijana kreivi Kaarle Viktor Bertelsköldillä ja jonka elämä oli täynnä monenlaisia seikkailuja, seurasi herraansa Suomeen ja tuli Perttilän taloon. Siellä virkosivat yhtäkkiä hänen lapsuutensa muistot, hän tunsu kaivon kartanolla, joen rannat ja paljon muuta. Tästä saivat Lauri Larssonin valtiolliset vihamiehet vihiä ja houkuttelivat Istvanin sukulunastamaan isänsä perinnön, koska saatiin selville, että hän todellakin oli Tuomas Larssonin ainoa elossa oleva poika, jonka vihollinen oli ryöstänyt. Samaan aikaan menetti Lauri Larsson kokonaisen jyvälaiaston Hollannissa ja kaikesta tästä joutuivat hänen asiansa rappiolle, vaikka hän itse pysyikin murtumatonna. Edellisen kertomuksen lopulla seisoi hän vielä suorana ja jäykkänä taistellen kovaa onneaan vastaan.

... No, ja kuinka sitten kävi?

— Sitten tulivat taas maalle kovat ajat 1741 vuoden surkean sodan kanssa. Ruotsin ja Suomen armeija antautui Helsingin luona, ja sill'aikaa kuin vihollinen tulvasi maahan,

jatkoivat puolueet Ruotsissa hillitöntä taisteluaan, yhtyäkseen kerran vaan yksimielisinä kenraalien Lewenhauptin ja Budenbrockin verisen mestauslavan ympärillä.

— Tuli ja leimaus! — kiljasi postimestari. — Näkyy kyllä, että koulukarhut olivat päässeet valtaan.

— Niin, kun suunpieksäjät pötkivät kuin hätähousut ainakin vihollista pakoon, — vastasi koulumestari.

— Läkkitötteröstä lähteneen komennon mukaan! — jatkoi julmistunut Svanholm. — Veli olisi hyvä ja kertoisi meille jotain Lappeenrannan tappelusta.

— Kuulkaa, kuinka korpit ronkkuvat! — vastasi koulumestari.

— Minun mielestäni on meillä ollut jo tarpeeksi verestä puhetta, — vastasi välskäri vakavasti, — eikä ole minulla enää halua penkoa 1741 vuoden rikkaläjiä. Ne harvat kultarakeet, joita niistä voi löytää sieltä täältä loan seasta, ovat sitä paitsi jo poimitut »Suomen herttuattaren« kruunuun. *) Mutta voimmehan sen sijaan luoda silmäyksen isoäitimme äidin nuoruuden aikaan — 18:nnen vuosisadan keskivaiheille, tuohon porisevaan pataan, jossa uuden ajan aatteet keitetiin pehmeiksi ja sittemmin vuoden 1789 vallankumouksen aikana syötiin jäähdyttämättä, — Aadolf Fredrikin, Loviisa Ulriikan, Tessinin, Linnén aikaan, Kustaa III:n lapsuuteen ja pönkkähameiden aikakauteen. Puhummeko niistä?

— Puhukaa, puhukaa! — vastasivat kaikki yhteen ääneen, paitse kapteeni Svanholm, joka oli ääneti, siipeensä ammutuita kotkia ajatellen.

Välskäri katseli vähän aikaa mietteihinsä vaipuneena takkavalkeaa. — Heikko on kykyni, — sanoi hän, — kuvaamaan tuota hehkuvaa ahjoa. Edessäni on palatseilla täytetty kaupunki, mutta minä kuvaan vaan kuninkaanlinnan portaat ja erään porvaritalon porstuan. Hyödyn aikakautena istuu porvarikuningas valtaistuimella. Kaikki hänen kylmät laskunsa eivät kuitenkaan voi tukehduttaa sydämen elämää. Hänen jalkainsa juuressa polvistuu nuori nainen, hiljaisia taistelujaan taistellen, ja tämän naisen ympärille kutoutuu nyt kertomuksen lanka. Sano, Anna Sofia, kuinka tulee minun nimittää tätä iltatarinaa eräästä ihmissydämmestä?

*) Romantiseerattu kertomus, painettu v. 1850.

— Jos porvarikuninkaan tytär on arvonimensä ansainnut, — vastasi Anna Sofia vilkkaasti, — niin antakaa tälle kertomukselle hänen nimensä.

— Mikä nimi?

— Waasan prinsessa.

— Olenhan jo usein sanonut, — naurahti välskäri, — että Anna Sofialle aina pitää olla kuninkaallisia!

Waasan prinsessa.

1. Hammarbyn kukkaset.

iime vuosisadan keskivai-
heilla oli peninkulman
matkan päässä Upsalasta,
Danmarkin pitäjässä,
Hammarby niminen talo,
jonka maine on säilynyt
aina meidän päiviimme
saakka. Itsessään ei tässä
paikassa ollut mitään mer-
killistä: se ei ollut ru-
mempi eikä kauniimpi

kuin moni muukaan pienempi herraskartano Uplannissa; siellä
oli päivänpaistetta, vihreyttä ja vettä niinkuin muuallakin, ken-
ties oli maanlaatu vähän lihavampaa, mutta mitään muuta eri-

koisempaa ei huomattu. Matala, yksikertainen asuinrakennus oli puusta ja tavallisen kappalaisen virkatalon tapaan rakennettu; muutkin huoneet olivat yhtä yksinkertaiset; mutta kaikki oli kuitenkin somaa ja iloisaa niinkuin siinä olisi päivä paistanut silloinkin, kun taivas oli pilvessä, sillä kaikki oli hyvin hoidettua, puutarhan lauta-aita oli maalattu ja kesyt kyyhkysketset lentelivät yhtämittaa lakastaan pihamaalle ja pihamaalta lakkaan. Oli muitakin siivekkäitä asukkaita Hammarbyn talossa: harvinaisia ulkomaisia helmikanoja, jotka juosta piipersivät kartanolla yhdessä hanhien, ankkain, kalkkunain ja kesyjen sorsain, parin pitkäjalkaisen kuren ja yhden ylpeilevän Brasilian papukaijan kanssa, joka joskus alentui porstuassa riippuvasta avonaisesta häkistään lähtemään katajoilla havutettujen portaiden eteen tallustelemaan. Puolikasvuinen messinkivitjoihin kytketty kettu tähysteli kopistaan ahnain silmin tuota räpyttelevää ja kaakottavaa seuraa. Pari jäniksenpoikaa ja muutamia kaniineja tirkisteli rautaristikon läpi, joka ympäröi pientä heitää varten aidattua tarhaa. Karjapihassa vilahteli muun karjan seassa, joka juuri oli tuotu kotiin laitumelta, kesyn poron sarvet parin kauniin metsäkauriin ja muiden etelämaisten nelijalkaisten vieraiden rinnalla. Kaikki nämä elukat olivat tyytyväisiä ja hyötyvän näköisiä; ainoastaan yksi karhu ja yksi ahma, jotka olivat häkeissään eräässä kartanon nurkassa, ilmaisivat tuontuostakin murahtelemalla tyytymättömyytensä siitä, ett'eivät saaneet läsnäolollaan kunnioitusta toisten iloista seuraa.

Jos olisimme rohjenneet luoda silmäyksen asuinhuoneeseen, olisimme varmaan tavanneet siellä tuhansittain harvinaisia kaluja, jotka olisivat herättäneet huomiotamme vielä suu-remmassa määrässä kuin elukat kartanolla. Mutta puutarhan veräjä oli niin houkutteleva, vaikka olikin tällä kertaa suljettuna kartanolla olevien kutsumattomien vieraiden vuoksi, ja kuka voikaan siihen aikaan puhua Hammarbystä, muistamatta etupäässä sen puutarhaa, joka kieltämättä oli kaikista paikan merkillisyyksistä ensimmäinen? Iso se ei ollut, ja useat nuoret istutetut tammets, lehmukset, saksantammets, vahterat ja lukuisat ulkomaiset puulajit osoittivat, ett'ei laitos ollut monen vuoden vanha. Mutta yhtäkaikki oli Hammarbyn pienessä puutarhassa paljon ja harvinaisia esineitä nähtävänä.

Aluksi oli siellä pari somaa, erinomaisen hyvin hoidettua kasvihuonetta täynnä harvinaisia uhkeita kasveja kaikista maailman ääristä. Sitten taimilavoja raollaan olevine ikkunoineen, jotka olivat vartavasten niin asetetut, että imisivät kaiken sen lämpimän, mikä pohjolan viileästä kesäilmasta liikenä. Vähän matkan päässä näistä oli pienoinen kalalamikko täynnä iloisia asukkaita. Sitten oli pitkiä, monenlaisia kasveja kasvavia pensasaitoja, joiden seassa nähtiin ainakin kaksikymmentä lajia erivärisiä ruusuja. Sitten vielä näiden pensasaitain välissä kukkasia kaikkia mahdollisia lajia: Hollannin hohtavia tulpaaneja tai ujusti lemuavia pohjolan leukoijia, — lukemattomia, monivärisiä, ihanoita, niin huolellisesti järjestettyjä, niin hartaasti hoidettuja, että näyttivät hengittävän, elävän ja menestyvän siinä rakkauden ilmassa, joka kaikilla haaroilla lemahteli heidän ympärillään. Täällä, — sanoi ohikulkeva katselija itsekseen, — täällä on hyvä haltijatar liikkunut vesikannu kädessä sammuttamassa armastensa janoa; täällä on taivaan aurinko tuhlaillut suloisinta lämpöään, iltakaste virvoittavinta viileyttään. Eivät kuitenkaan ole haltijat, ei aurinko, ei kaste yksin voineet kaikkea tätä saada aikaan; kukkaismaailman oma lemuava hengetär on täällä liikkunut ja lumonnut ihanat lapsensa iloitsemaan lyhyestä keväästä, ja kukat ovat hänet ymmärtäneet; he ovat ojentaneet hoikat vartensa mullasta, kuullakseen hänen ääntänsä ja ilahduttaakseen hänen silmiään uhkeimmalla ihanuudellaan.

Tämä hengetär on vielä salainen ja tuntematon, — mutta olkoon. Ajattele vaan, että kukkien kuningas on lähtenyt suuruhtinaskunnastaan Upsalan kasvitieteellisestä puutarhasta ja paennut tähän vähäiseen alusmaahansa, tähän hänen omaan armahimpaan vapaaherrakuntaansa, jossa hänen vaivoista ja huolista vapaana suodaan vuosittain viettää muutamia lyhyitä, onnellisia kuukausia kaunihimpien ja rakkaimpien alamaistensa keskellä. Luokaamme sen sijaan huomiomme kahteen nuoreen ihmiseen, jotka ahkerasti toimivat puutarhassa puhellen ja nauraen, ei isoäänisesti ja meluten, vaan iloisuudella, joka vivahtaa puutarhan omaan tyveneeseen rauhaan; ollen itse kaksi kaunista puhkeamassa olevaa kukkaista ihmishaamussa.

Toinen näistä on poika eli nuorukainen — tai miksi häntä sanoisimme — seitsemäntoista, korkeintaan kahdeksantoista vuotias, varreltaan hoikka, ei pitkä, vaaleatukkainen,

sinisilmäinen ja hienokasvoinen ja ikäisekseen ainoastaan hiukan ahavoittunut. Hänen pukunsa on raitaiset villaliivit ja housut harmaasta pumpulivaatteesta, joka on tavatonta yllisyyttä tänä aikana, jolloin teinit kävivät sarassa tai olivat puेतut mustiin nahkahousuihin. Takin on hän ripustanut lankulle ja on hän nyt paitahasillaan ja avopäin, mutta jalassa on hänellä vankat rasvanahka-saappaat. Koko hänen käytöksensä on ujoa ja kuitenkin reipasta; hän ei häikäile pistämästä paljasta kättään orjantappurapensaasen, kun kuivat oksat ovat leikattavat pois, vaikka se kenties on verisenä sieltä takaisin vedettävä. Kun juuri tämä oli hänen työtänsä, hänen kulkiessaan yhdestä pensasaidasta toiseen, lyhyt suomalainen puukko kädessä, jonka tyhjä tuppi riippui vyössä hänen kupeellansa, alkoivat hänen kätensä näyttää siltä kuin kaiken maailman kissanpenikat olisivat häntä hyväilleet.

Tämä herätti sekä moitetta että sääliä hänen nuoressa naistoverissaan, joka oli sievä, avopäinen, ruskeasilmäinen ja hilpeäluontoinen, noin 14- tahi 15-vuotias tyttö, yllään kotitekoinen sininen villahame, joka oli koristettu punaisilla rannuilla, ja musta lumivalkoisilla paidanhihoilla koristettu musta kamlotti-liivi; kaulassa oli hänellä punaraitainen pumpulihuivi sitä lajia, jota juuri siihen aikaan alettiin Hollannista maahan tuoda. — Voi sinun käsiäsi! — sanoi hän, jättäen kasteltavansa narsissit vähäksi aikaa siksensä, samoin kuin jasmuinitkin, joista hän kyyhkysen siiven nenällä huolellisesti matoja puhdisteli. — Olisit totellut minua ja ottanut kintaat käteesi, — jatkoi hän; — niin tekee eno, ja sentähden on hänellä aina hienot kädet.

— Kyllä minun karkeat käteni aina minulle kelpaavat, — vastasi poika iloisesti, leikaten pois kourallisen kuivettuneita oksia; — ja minusta on hauskaa vuotaa pisarainen verta sinun tähtesi, Riikka! Voit kuvailla, että olen sodassa sinun tähtesi.

— Siitä minä vähät, — nurisi tyttö, ruiskauttaen vettä ruiskukannusta veriselle kädelle. — Sen sanon sinulle, Eerikki, että sinä olet niin itsepäinen, niin armottomasti itsepäinen olet sinä, että sinut pitäisi asettaa lasikaappiin ja kirjoittaa ovelle: *Herchepæus Obstinatus, habitat in Finlandia frequenter*. Olen kuullut, että Herchepæus teidän raakalaiskielellänne merkitsee härkätäätä.

— Niin, miksipä ei? — nauroi poika. — Kelvanneehan se siinä, missä teidän Svinhufvudit ja Oxehufvudit ja Oxenstjernatkin. *) Mutta sitä en ole vielä tiennyt, Riikka, että sinä, joka osaat niin mainiosti latinaa, olet vielä päälliseksi suomeakin opetellut.

— Kuulehan, kuinka kehuu! Sentähden, että on ollut opettajanani kolme kesää, luulettelee hän minun jo tänään tai huomenna voivani päästä maisteriksi.

— Kyllä kai! Kun arkiatatteri on lukenut kanssasi kaiken talven ja minä kertoilen läksyjäsi kesällä, niin luulet kai jo, että olet minulta oppinut Plinion ulkoa. No — no, neitsyt Riikka, hyvä pää sinulla kyllä on, se kuuluu sukuun, mutta semmoinen ahma et kumminkaan ole, että ahmit latinaa, niinkuin ahmitaan velliä, lukemalla yhden läksyn päivässä. Vai tahdotko uskotella minua, että minä muka olen opettanut sinulle myöskin Species plantarum'it ja Corollarium Generum'it? Minäkö olen opettanut sinulle joka kasvin tässä puutarhassa, ja niitä on täällä, luulen ma, liki tuhat lajia? Ja minäkö panin sinut kiistelemään suuren, siunatun enosi kanssa luonnollisista kasviheimoista ja väittelemään, että orkideat muodostavat oman erinäisen heimonsa, eivätkä olisi sovittavat muihin monogyneihin? Sano, sopiiko minua semmoisista syyttää?

— Se tulee siitä, että olet kiusannut minua noilla monogyneilläsi ja monandreilläsi ja yks-avioisillasi ja kaks-avioisillasi ja moni-avioisillasi ja koko tuolla sitinjärjestelmälläsi, joka on tehnyt enon kuolemattomaksi, mutta joka minua vaan harmittaa. Tiedätkö, että minä olen siemenen itäessä tarkastellut, nouseeko siitä yksi vai kaksiko sirkkalehteä, vai eikö sirkkalehteä ensinkään, ja se ihmetytti enoakin ja hän sanoi: sitä sietää kyllä ajatella, Riikkaseni, mutta me tunnemme vasta seitsemäntuhatta lajia, meidän tulee tuntea viisikymmentä tai seitsemänkymmentätuhatta lajia, ennenkun voimme siitä mitään varmaa väittää. Minä en voi kärsiä teidän moniavioisia kukkianne. Kas tuossa esim. eräs Bellis. Eikö ole inhoittavaa, että luette tämän viattoman satakaunon polygamia superflua-luokkaan? Hyi, sanon minä. Mitä pahaa on hän tehnyt teille, että asetitte hänet niin rumaan lahkoon?

*) Sianpää ja Häränpää ja Häräntähti. *Suoment. muist.*

Mutta näetkö, minä olen huomannut, että se itää siemenestään kahdella sirkkalehdellä — toinen lehti häntä itseään, toinen hänen ystävänsä, esim. tuota pientä mehiläistä varten, joka nyt juuri surisee hänen kukassaan, sill'aikaa kuin Apolloperhonen turhaan tekee kauniita kierroksiaan hänen ympärillään. Se on kaunista ja sen voi ymmärtää, mutta moniavioisuus on jotain, jota en ikänä saa päähäni, ja ell'ei eno olisi vielä parempi kuin hän on suuri, niin olisin oikein vihainen hänen illettävälle siitin-järjestelmälleen.

— Mutta se perustuu kumminkin luonnonlakeihin, ja sentähden sen täytyy olla totta.

— Minä vähättelen teidän luonnonlaeistanne! Olen keksinyt jotain parempaa, löytänyt sirkkalehdet. Mutta eivätkö kaniinit taas ole olleet liikkeellä ja nakertaneet kastanjapuun kuorta? Tuo syöminen ja hävittäminen, se on sekin semmoinen luonnonlaki. Se on juuri niitä teidän luonnonlakejanne! Hyi, mokomia raakalaisia! . . . Tiedätkö mitä, Eerikki? Sinunkin pitäisi noudattaa luonnonlakeja.

— Niin pitääkin. Minun alkaa tulla nälkä.

— Ei, mutta on sekin luontoa, että kun kasvava hedelmäpuu istutetaan puutarhaan, niin se jalostuu ja kantaa paljon kauniimpia hedelmiä. Ja jos otan orjantappuran niityltä ja hoidan sitä hyvässä maassa, niin se saa kauniimmat kukat.

— Sen kyllä uskon, kun *sinä* hoidat sitä.

— Sentähden sinun pitää ottaa itsellesi parempi nimi. Mikä isäsi oli?

— Oli hiukkanen talonpoikaa, mutta enemmän merimiestä. Ison vihan aikana kuului hän Löfvingin sisseihin ja teki viholliselle enemmän vahinkoa kuin koko Lybeckerin johtama Suomen armeija, mutta sitten sai hän pienen tilan Munsalan pitäjässä Pohjanmaalla, ja nai minun äitini, joka oli porvarintytär, ja kuningas Fredrik ja kuningatar Ulriika Eleonoora olivat heidän häissään. Mutta isälläni oli sittemmin pieni kuunarikin, jolla hän teki matkoja Tukholmaan, kunnes joutui haaksirikkoon Ratan'in luona kuusi vuotta sitten ja jäi sille tielleen.

— Mutta kuinka sinä tulit Ruotsiin?

Äitini jäi leskeksi monen lapsen kanssa ja oli hänellä sisar täällä Ruotsissa naimisissa. Eräänä kesänä tuli tätini

Pohjanmaalle sukulaisiaan tervehtimään ja kun hän oli varakas ja lapseton, otti hän minut luoksensa ja kustansi käyntini Strengnäsän kimnaasissa.

— Etkä ole sittenkään päässyt suomalaisesta itsepäisyydestäsi! Mutta nyt tahdon sanoa sinulle jotain. Nimesi on nyt Eerikki Pietarinpoika, ja sama nimi on sadalla muulla talonpojalla. Mutta sinä osaat latinaa, sinä olet kimnasisti, aiot syksyllä ylioppilaaksi, ja sitten saattaa sinusta tulla pappi tahi arkiaatteri sinustakin, kuka sen tietää. Sentähden ajattelen, että tekisit niinkuin muutkin ja ottaisit paremman nimen, kreikkalaisen tai latinalaisen.

— Niinkö luulet?

— Tietysti. En tarkoita semmoista naurettavaa nimeä, jonka otti eräs ylioppilas Långhundran kihlakunnasta, joka tahtoi olla oikein hieno herra ja nimitti itsensä *Långhundriander*'iksi, niin että toiset ylioppilaat sitten paransivat sen *Långhundundriander*'iksi. Enkä semmoistakaan kuin Wieselin suku, joka oli kotoisin Almesås'ista ja nimitti itsensä ensin *Almesåsius*'eksi, mutta kun tämä kävi kovin soosiseksi, ottivat he nimen *Almosius*, kunnes häpesivät mokomaa kerjäläisen nimeä *) ja kutsuivat itsensä Wiesel'iksi, joka ei ole sievä sekään. Vaan semmoinen nimi pitäisi sinun ottaa kuin esim. meillä on. Kanta-isämme oli talonpoika, nimeltä Jöns Linnegård ja hänellä oli kolme poikaa, jotka kaikki olivat oppineita miehiä ja ottivat nimensä siitä isosta lehmuksesta Stenbrohultissa. Yksi nimitti itsensä *Tiliander*'iksi Tilia europaea'sta; toinen kutsui itsensä *Lindelius*'eksi, **) joka ei ole ruma nimi sekään . . .

— Eriikka Lindelia on minusta kauniimpi kuin mikään muu nimi, — keskeytti hänet nuorukainen, ja hänen kasvoilleen lennähti heleä puna, ikäänkuin olisi hän ilmaissut suurimman salaisuutensa.

— Niinkö on? — jatkoi tyttö, päätänsä keikauttaen, mutta ei näyttänyt ollenkaan loukkautuneelta. — No niin, kolmas otti nimekseen *Linnaeus*, ja se nimi lienee kymmenen muun veroinen. Eikö niiden ole tapana siellä Suomesakin ottaa uusia nimiä?

*) Almosa = almu. **) Lehmus = lind.

— Kaikki, jotka rupeavat papiksi tai muuten herrasmiehiksi, muuttavat nimensä, — vastasi nuorukainen. — Olen kuullut sanottavan, että erään tilan nimi on Pakkanen, joka on ruotsiksi *frost*, ja siitä juontavat Frosterus'et nimensä. Calamnius'et polveutuvat eräästä kalastajasta eli kalamiehestä. Porthaneilla on nimensä Wiipurin kaupungin portista, Cygnaeusten kantaisän nimi oli Svan (Joutsen), Lagus'en suku on kreikankieleen kääntänyt kanta-isänsä nimen Hare (Jänis), ja lukemattomat muut ovat tehneet samalla tavalla, latinalaiset liittämällä *us-* ja kreikkalaiset *ander-* päättein.

— Niinpä niin! Etsi siis sinäkin itsellesi nimi, joka joltakin kuuluu. Miltä kuuluu sinusta *Munsalius*? Eli *Munsander*?

2. Linné ja hänen oppilaansa.

— **M**unsalius! Munsander! — toisteli nuorukainen. — Paljon kiitoksia. Jos sanot sitä kunniallisen nimeni jalostamiseksi, niin kasvakoon se ennemmin itsekseen metsässä.

— Myönnän, — jatkoi nuori tyttö nauraen ja satoi erään persialaisen ruusun vartta lujemmalle tukeensa kiinni, — myönnän kyllä, että noissa nimissä on enemmän suuta *) kuin mitä antelias luonto on sinulle suonut. Mutta kuinka kutsutaan Munsalaa teidän suomalaisiksi siansaksaksenne?

— Jos Munsala on siansaksaa, niin on se ruotsalaisen syy, jotka ovat sen siksi vääntäneet Munisalosta, joka on sama kuin munasaari.

— Muniako! Kovaksi keitettyjä munia! Eerikki hyvä, ole nyt niin herttainen, että nimität itsesi *Ovenius*'eksi taikka *Onander*'iksi.

— Kun suutut minuun, otan nimekseni *Ovenius*, jos en muun vuoksi, niin kiusatakseni sinua.

*) Mun = suu.

— Joko taas olet pahankurinen? Nyt taas repäsit kätesi; katsohan, orjantappuran oka on uponnut keskisormesi juureen. Maltahan, — kas noin! — Ja Riiikka näpisti tuon syvälle uponneen oan pois niin taitavasti kuin olisi ollut haavalääkäri.

— Sano minulle, — sanoi tyttö veitikkamaisesti, — mistä kukasta pidät enemmän tässä puutarhassa?

Eerikki Pietarinpoikaa oli helppo lepyttää. Hänen teki mieli vastata kysymykseen: — Sinusta itsestäsi! — mutta hän malttoi mielensä ja vastasi: — kaikkein enemmän pidän niistä, joiden vuoksi olen verta vuotanut.

— Tahdon siis etsiä sinulle nimen. Annahan olla: *Rosenius* . . . *Malaspina* . . . *Spinarosa* . . . *Centifolius* . . . *Lindros* . . . kuinka tulit nyt sitä ajatelleeksi?

— Kiitoksia. *Lindros* ehkä sopii. Se on kaunis nimi, ja sitten saan vielä sinutkin kaupantekijäisiksi.

— Miksi ei yhtä hyvin *Rospigg* tahi *Fingerros*! Ei, latinaa sen olla pitää . . . *Roseus* . . . *Spinosius* . . . no, mutta autahan nyt minua! . . . *Tørneus* . . . *Rosenlind* . . . nyt se taas meni hongikkoon . . . *Rosarius* . . . Entä jos turvautuisimme kreikankieleen . . . *Rhodius* . . . *Rhododaktylus* . . .

— Herkeä jo, suuri oppisi hulluttaa sinua! Jos välttämättömästi tahdot kastaa minut uudestaan, niin tahdon minä nimen semmoisen, jossa sinäkin olet mukana. Kutsu minua *Rosenlindiksi*.

— Nyt tiedän. Eikö isäsi ollut merimies?

— Oli.

— Ja sinä olet meren rannalla syntynyt ja kasvanut. *Rosmarin* olkoon nimesi!

— Mutta eihän se johdu *rosa*-sanasta, vaan sanasta *rhos*, yökaste, ruotsiksi *dagg*. Mutta sana *dagg* merkitsee ruotsinkieleessä myöskin pamppua eli köydenpäättä, ja koska isäni oli merimies, saattaisi joku luulla minun saaneen maistaa hänen pamppuaan.

— Sepä oli paha se; minä pidän paljon *rosmarinista*.

— Ja minä pidän kaikista *lind*-päätteisistä sanoista.

— Totta puhuen: aiotko todellakin ruveta papiksi, Eerikki?

— Etkö sinä sitä tahtoisit, Riiikka?

— Se on kyllä korkea virka, mutta nykyaikana rupeavat melkein kaikki ylioppilaat papeiksi, niin ett'ei yksi siinä asiassa mitään vaikuta. Olen aina ajatellut, että maailmassa on kaksi raamattua. Toisen on Jumala kirjoittanut lain tauhulle ja pyhään evankeliumiinsa; toisen on hän kirjoittanut luonnon suureen kirjaan. Tosin on edellinen ylempi, koska maailma on langennut ja tarvitsee vapahtajata. Mutta on toinenkin Jumalan tekemä ja suurenmoinen. Kaikki on siinä, kuinka kumpaakin luetaan. Sanotaan, että monet papit ovat maailman miehiä; mutta minä tiedän oikein tosi Jumalan miehen, josta vanhempansa tahtoivat tehdä papin ja joka sitten kävi selittämään luonnon suurta raamattua niin erinomaisen selvästi, ett'ei kukaan ennen häntä ollut sitä niin selvästi selittänyt. Oletko huomannut, Eerikki, että *hän* lukee Jumalan nimen jokaisella lehdellä luonnon kirjassa.

— Näenhän ja kuulenhan sen joka päivä! Hurskaampaa ihmistä kuin enosi, suuri Linnaeus, ei ole koko avarassa maailmassa.

— Niin, tiedätkö! Semmoinen pappi pitäisi sinustakin tulla.

— Niinkö luulet? — sanoi nuorukainen säteilevin silmin. — Ei, Riikka, se on mahdotonta. Semmoista miestä kuin enosi on, ei synny toista edes sadankaan vuoden kuluttua.

— Niin minäkin luulen. Mutta suuripa on kirjakin, jota hän selittää, eikä *yksi* ihminen kaikkeen ennätä. Katsohan esimerkiksi minua. Mikä minä olen?

— Sinä olet enosi sisarentytär, sen ainakin tiedän.

— Enpä edes sitäkään, tiedätkö, vaan äitini oli enoni orpana, ja niin on hän hyvydessään ottanut minut luoksensa isätöninä ja äiditöninä lapsena. Mutta voitko selittää sitä, että minä, joka en ole mitään, ja tuskinpa sitäkään, kuitenkin väittelen sirkkalehdistä hänen kanssansa, jota koko maailma ihmettelee?

— En, sitä en tosiaankaan voi käsittää, — naurahti Eerikki.

— Vaan sokeakin kana voi välistä löytää jyväsien, ja semmoisia jyväsiä ovat nuo pienet sirkkalehdet, sanoo eno. Sentähden ajattelen, että vaikka sinusta ei tulisikaan niin suurta ja mainiota miestä kuin eno on, niin voit sentään

sinäkin keksiä selityksen johonkin sanaan tuossa suuressa kirjassa, jota ei eno ole ehtinyt miettiä. Sinusta pitää tulla luonnontieteiden tohtori, Eerikki.

Eerikki Pietarinpoika oli vähän aikaa ääneti ja sanoi sitten arvellen: — Koko minun sukuni tahtoo nähdä minut kauhtanaan ja papin kaulukseen puettuna. Enkä ole minä koskaan mitään muuta ajatellutkaan, ennenkun . . .

— Ennenkun tulit Hammarbyhyn. Näetkö nyt! Aivan niinkuin enoni, ennenkun tohtori Rothman Wexiössä sanoi hänelle: sinun pitää ruveta lääkäriksi! Se on: sinun pitää tutkia luontoa!

— Olisit siis iloinen, jos seuraisin neuvoasi? — kysyi Eerikki sydämmellisesti.

— Iloinenko? Minä lentäisin sinua . . . Niin, minä tarkoitan — jatkoi tyttö hämillään — minä tarkoitan, että se olisi enosta hyvin mieleen; hän sanoo, että sinä olet hänen parhaita oppilaitaan.

Eerikki punastui. Näin paljoa ei hän koskaan ollut rohjennut toivoa. Hän loi silmänsä alas kainommmmin kuin tuo nuori tyttö itse, ja tapaili turhaan sanoja lausuakseen, mitä ajatteli. — Niinkö luulet, Riikka? — sanoi hän niin saamattomasti kuin rakastunut kimnasisti, joka ei koskaan vielä ole romaania lukenut, suinkin saattaa sanoa. Sillä romaanien lukemista eivät senaikuiset kimnasistit vielä harjoittaneet.

Ei ole koskaan saatu tietää, mitä Riikka siihen aikoi vastata, sillä samassa tempasi hän jalkansa lankun luona olevasta risuläjästä ja kiljasi: — Käärme! käärme!

Eerikki juoksi hätään. Pieni vaskenkarvainen käärme, tuskin kahdeksaa tuumaa pitkä, oli kiertynyt tytön jalan ympärille ja näkyi koettavan luikertaa sukan ja kengän väliin.

Lyödä käärmettä ei Eerikki voinut. Ei hän kuitenkaan kaukaa miettinyt, tarttui petoa niskaan ja heitti sen hiekkakäytävälle niin pian, ett'ei pahus ennättänyt purra. Samassa polki hän saappaallaan käärmettä hännälle ja yritti katkaista siltä kaulan rautalapiolla.

— Elä tapa sitä! — huusi nyt tyttö, joka jo oli toipunut säikähdyksestään. Kas kuinka kaunis kyykkäärme! Noin kaunista *viperä*'ta ei enolla ole koko kokoelmassaan!

— Olkoon tai elköön — vastasi Eerikki vihoissaan, — mutta ethän tahtone, että päästän sen irti täällä puutarhassa, että se kenties vielä kerran pääsee käymään kimppuusi!

— Elä hätäile, vaan anna tänne puukkosi! — Ja tuota pikaa oli Riiikka halaissut kepin, johon hän niin taitavasti pisti käärmen kaulan, ett'ei se päässyt siitä irti, vaikka kuinka olisi kiemurrellut.

— Eno! Eno, me olemme saaneet *vipera'n*! — huudahti Riiikka heti sen jälkeen heiluttaen käärmettä korkealla ilmassa.

Läheisen niityn ojanreunaa pitkin lähenei pikaisin askelin noin 50 vuotias mies, viheriä nahkamyssy päässä, keltainen kesätakki käsivarrella ja kainalossa jotenkin iso salkku. Hän aukasi veräjän, antoi kahden häntä seuraavan nuorukaisen astua siitä sisään ja sulki veräjän huolellisesti jälkeensä. Sitten jäi hän seisomaan eräälle talon luona olevalle kukkulalle ja näkyi hyvin vilkkaasti osoittavan jotain muukalaisille.

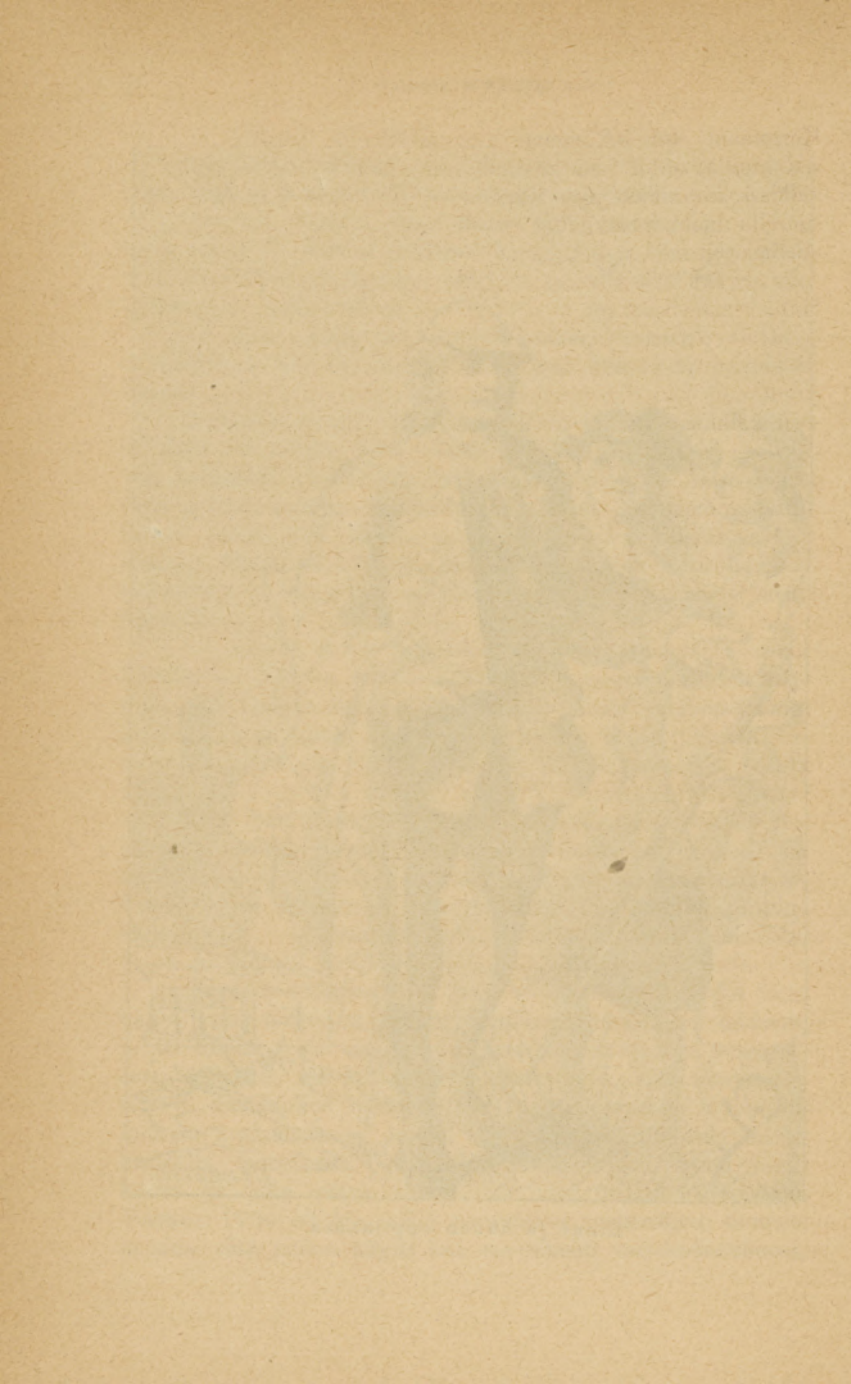
— Enolla ei ole nyt aikaa meitä kuulemaan, — sanoi Riiikka. — Nyt on hän taas päässyt puhumaan mieli-aineestaan, siitä uudesta museosta, jonka hän aikoo rakentaa tuonne kukkulalle, ja silloin hän unohtaa kaiken muun. Mutta maltahan, minulla on jotain, jota hän ei voi vastustaa; saatpa nähdä.

Hän juoksi eräasen puutarhan nurkassa olevaan pihlajamajaan ja toi sieltä tuokkosen vast'ikään poimimiansa mansikoita, ei tavallisia puutarha-mansikoita, vaan keskikoikoisia, hyvin kypsyneitä marjoja, jommoisia itsestään kasvaa ahonrinteillä. — Saatpa nähdä! — huudahti hän uudelleen ja oli jo ulkona veräjästä.

Eerikki Pietaripoika, joka ei ollut niin nopsa kuin hänen nuori toverinsa, lähenei verkalleen, kääremeikki kädessä, ja sai nähdä tytön onnistuvan pienessä, viattomassa petoksesaan. Tuskin oli arki-aatteri Linnaeus — sillä hänhän se oli — huomannut mansikat, kun hän suopeasti hymyillen katkasi keskustelunsa, istahti kivelle ja alkoi hyvillä mielin maistella mansikoita. Mansikat olivat hänen paras herkkinsä ja joka päivä nautti hän niitä pienen tuokkosen. Vuonna 1750 oli hän niillä parantanut ensimmäisen tautinsa ja aina siitä pitäen käytti hän mansikoita varjeluslääkkeenä.

Linné ja hänen oppilaansa.

Kerrotaan, että kuningatar Loviisa Ulriika, joka oli saanut sen kuulla, antoi heti käskyn, että mansikoita oli viljeltävä kaikissa kuninkaallisten huvilinnain kasvihuoneissa, ett'ei tältä suurelta luonnontutkijalta talvellakaan puuttuisi näitä hänen mielimarjojaan.

Eriikka tiesi, kuinka hänen enonsa suosio oli voitettava. Hänen mansikkansa olivat ensimmäiset viljelemättä kasvaneet ja täysikypsyneet mansikat tänä vuonna, ja kun arkiateri oli kiirehtinyt Hammarbyhyn, ennenkun hänen perheensä oli muuttanut kaupungista maalle, oli Riikka saanut toimekseen kaikkien hänen pienten mielitekojensa täyttämisen. Palkkseen sai hän sydämmellisen suukkosen avonaiselle ahvettu- neelle otsalleen. Tyytyväisyys loisti arkiaterin pienistä, mutta sanomattoman vilkkaista, kirikkaista ja leppeistä silmistä. — Kas tässä, — sanoi hän latinankielellä noille kahdelle muukalaiselle, joista toinen oli ranskalainen, toinen hollanti- lainen ja jotka asianalkain olivat matkustaneet Ruotsiin tu- tustuakseen tähän mainioon mieheen, — kas tässä minun Hebeni Hammarbyssä niin kauvan kuin eukkoseni vielä viipyy kaupungissa! Oikea pikku noita on hän, se täytyy tunnustaa. Hän tuntee kaikki istutukseni yhtä hyvin kuin minä itse, rohkeneepa vielä arvostellakin järjestelmäni. No, veitikka, — virkkoi hän punastuvalle tytölle latinaksi, — oletko taaskin löytänyt sirkkalehtiä tuottaaksesi vanhalle enollesi pään vaivaa.

— En, — vastasi tyttö ruotsiksi; — mutta minä olen löytänyt käärmeen.

— Käärmeenkö? Vai niin, se ei ole lapsille sopiva leikkikalua. Mutta näytähän; kai on se vaan meidän tavallinen *coluber natrix*, tarhakäärme?

— Oikea *vipera* se on, enoseni, ja se yritti juuri lui- kertamaan kenkääni, kun Eerikki otti sen niskasta kiinni ja pisti pihtiin.

— Vai niin, katsotaanpa; tämä olisi siis ensi kerta kuin tuollainen *maleficus* näyttäytyy täällä Hammarbyssä.

Eerikki tuli saaliineen. — *Mehercle*, — sanoi arkiateri, — nuori *Coluber* — *scutis abdominalibus* 150, *squamis caudalibus* 34. Katsohan peikkaa, tuskin makkaran puikkaa pitempi ja kuitenkin vaarallisin peto koko Ruotsissa! Tämän panemme me väkiviinaan; se on kaunein kappale, minkä

olen nähnyt, ja *captus in Hammarby*. Sepä on eriskummaista! — Taas kiiksi luonnontutkijan ihastus noissa kau- niissa ruskeissa silmissä.

Käärmeestä kääntyi arkiaatterin hyväntahtoinen huomio äänettömään ja ujoon kinnasistiin. — Ei tuostakaan, hyvät herrat, — sanoi hän latinaksi muukalaisille, — tule mikään keho mies. *Ingenium haud vulgare, peritia ac labore perficiendum*. Kuinka olet käsiäsi kohdellut, poikaseni? Oletko otellut ahman kanssa vai karhuako olet näykkinyt?

— Eerikki tahtoi välttämättömästi sulin käsin leikellä kuivia oksia ruusuaidasta, — vastasi tyttö hänen puolestaan, — ja sentähden olen ehdottanut, että eno panee hänet lasi- astiaan päällekirjoituksella: *Herchepæus obstinatus, habitat in Finlandia*.

— *Frequenter, frequenter*, — nauroi arkiaatteri. — Minä tunnen useita kappaleita tuota lajia Suomessa: Kalmin, Montin'in ja muita samanlaisia, härkäpäitä ne kaikki ovat, mutta kunnan poikia. Mene ja pese kätesi piimällä, Eerikki, ja ota toiste sormikkaat käteesi, muuten kenties luullaan sinun saaneen sormillesi täällä Hammarby'ssä, ja se olisi häpeä noin pitkälle kinnasistille.

Nuorukainen meni, sekä hurmautuneena siitä kiitoksesta, jonka hän oli saanut mieheltä, jota hän ihaili ja kunnioitti enemmän kuin ketään muuta tässä maailmassa, mutta myös- kin hämillään siitä hymyilystä, jonka oli huomannut muuka- laisten huulilla, ja siitä pilanteosta, jonka esineenä hän oli ollut — ehkä hän myöskin oli hiukan mustasukkainen siitä huomaavaisuudesta, jota ranskalainen ja hollantilainen osoit- tivat Eriikka Lindelialle, sittekun he olivat kuulleet puhut- tavan tytön kasviopillisesta älystä, ja huomanneet että hän osasi latinaakin.

Arkiaatteri Linnaeus vei sitten vieraansa puutarhaan ja alkoi näytellä heille kaikkia noita monia ja harvinaisia kasvejaan sekä selitellä heille sitä ihmeteltävää järjestelmää, jonka mukaan hän oli lajitellut ja luokitellut tämän kauniin, elävän kasvistonsa. Valpas kesäkuun aurinko aleni jo länttä kohti ihastuneesti silmäillen tätä puiden, pensaiden, kukkien ja vihannuuden uhkeaa ihanuutta, jossa eteläinen väriloiste oli yhtynyt pohjoisen kasvikumtamme himmeämpiin väriviva- duksiin. Kaikki nämä suloiset kukkaislapset, kaikki nämä

armaat, viattomat olennot, joita valo ja keväinen ilma kasvatteli, näyttivät tuntevan kukkasten kuninkaan läsnäolon, ja nauttivan hänen lempeiden silmäinsä loisteesta. Kaikkialla, missä hän vaan käyskenteli, niinkuin yksinvaltiassaan, siellä näyttivät tammet ja vaahterat tervehtivän häntä hiljaisella huminalla, kastanjat notkistavan latvojaan ja lehtikuuset havuisia oksiaan; oli niinkuin olisivat poppelien lehdet ihastuksissaan lepattaneet, ruusuaidat lemunneet kahta ihanammin ja kaikki matalakasvuiset kukat varsiaan korkeammalle kohottaneet, häntä paremmin nähdäkseen. Itseäänkin liikutti häntä hänen rakkautensa aina kyyneliin asti. Kaikki nämä olennot, jotka hän oli nostanut maan mullasta esiin, olivat hänestä kuin eläviä, rakastavia ja onnellisia, niinkuin hänkin, mutta samalla myös niin nöyriä, niin hellämielisiä kuin hän itsekkin oli. Ei hän nähnyt niissä omaa työtään, vaan sen suuren mestarin työn, jonka ääretöntä kaikkivaltiuutta, ihanuutta, rakkautta ja hyvyttä jokainen lehti julisti. — En minä, — sanoi hän itsekseen, unohtaen muukalaisten läsnäolon, jotka kunnioittaen varoivat häiritsemästä hänen syvällisiä mietteitään, — en minä, Herra, vaan sinä se olet, joka olet luonut kaiken tämän keväisen ihanuuden ympärilleni, antanut minun riemuja sen kauneudesta ja suonut minun paljastaa sen kätkeytyä salaisuuksia. Sinä tiedät, Herra, ett'en ole oman kunniani tähden sitä tehnyt; *sinun* kunniaksesi on tämä kaikki tehty, niinkuin olet käskenyt minun toimia; *minun* nimeni hävitköön unhon yöhön, kun vaan sinun nimesi elää kunnioitettuna ja ylistettynä ihmisten kesken kirkkaudesta niin kirkkauteen aina hamaan maailman loppuun.

3. Eräänä päivänä Hammarbyssä.

Tämän kertomuksen aikana oli arkiatatteri Linnaeuk-
sella vielä tavallinen kansalaisnimensä (hänet aate-
loitiin 1757), mutta tämä nimi alkoi jo loistaa yli
kaiken, mitä Ruotsissa siihen aikaan oli ylhäistä ja
kuuluisaa. Ei sillä hyvä, että koko valtakunnasta tulvaili
nuorempia ja vanhempia miehiä kuulemaan hänen luennoitaan
ja katselemaan hänen kokoelmiaan; muistakin maista saapui
joka vuosi oppineita tiedonhaluisia tahi uteliaita vieraita tutus-
tumaan tähän mieheen, joka oli »luonnon järjestänyt«. *)
Tällä väsymättömällä tiedemiehellä oli aikaa kaikkeen ja kai-
kille. Kateelliset syyttivät häntä suotta siitä, että hän enem-
män suosi muukalaisia: mutta täytyihän hänen edustaa Ruot-
sin tiedettä. Luultavampaa on, että nämä vierailut, etenkin
silloin, kun ne tapahtuivat paljaasta uteliaisuudesta, usein oli-
vat tälle suurelle miehelle kiusaksi. Ne, joilla itsellään on
runsaasti aikaa, eivät tavallisesti armahda muita, joille jokai-
nen hetki on kallis, ja kukapa tietää, kuinka monta arvaa-
mattoman kallista hetkeä nämä Linnén julkeat vieraat riisti-
vät senaikuiselta ja tulevilta sukupolvilta! Mutta olivatpa
nämä tiheät vierailut Linnén yksityisellekin elämälle haital-
lisia. Ollen hyväsydäminen, ystävällinen ja halukas ilmoit-
tamaan ajatuksiaan kenelle hyvänsä, ei hän juuri koskaan
sulkenut oveansa, ja silloin riistettiin häneltä ne harvat het-
ket, jotka hän olisi voinut käyttää perheensä ja taloutensa
hoitoon. Hän oli säästäväinen mies jokapäiväisessä elämäs-
sänsä; mutta jos hän tuhlasikin varoja kokoelmiinsa, oli hän
myös samalla siksi vieraanvarainen, että nuo monet vieraat
melkoisesti vaikuttivat hänen yksityiseen talouteensa, vaikka
sen ajan tavat olivatkin yksinkertaiset. Tätä ei hän koskaan

Kasvientutkija Liljebblad sai oppineilta toisenlaisen todistuksen.
Kun Linnén oppilas, kuuluisa Daniel Thunberg, sittemmin arvosteli Lil-
jebbladin ruotsalaista Floraa (kasviota), lausui hän, tosin vähän liian anka-
rasti: »Deus creavit, Linnaeus ordinavit et Liljebblad perturbavit.« —
Jumala loi, Linné järjesti ja Liljebblad sotki (kasvikunnan).

itse ajatellut; mutta hänen puolisollaan, reippaalla, kunnan Saara Liisa Moraealla, jonka haltuun hän jätti koko talouden-hoidon, oli kaikesta tästä kovinkin usein huolta ja vaivaa. Mahdollistahan on, ett'ei emäntä aina voinut tyydyttää kaikkia vaatimuksia, sillä muutamit ulkomaalaiset olivat niin hävyttömiä, että levittivät juoruja hänen tylydestään, hänen taloudellisesta itsevaltaisuudestaan ja että suuri Linné muka oli akkavallan alla. Siinä oli kiitos Saara Liisa Moraean vieraanvaraisuudesta ja hänen monista huolistaan. Mutta mitäpä hän siitä huoli! Puolisonsa ihaili ja kunnioitti häntä ja hänen nimensä on säilynyt arvossa pidettynä hänen miehensä nimen rinnalla.

Nyt oli, niinkuin sanottu, arkiatterit Linnæus kiirehtinyt maalle ennen perhettänsä, ja emännän poissa ollessa oli taloudenhoito Hammarbyssä huonolla kannalla. Kartanokin oli vanha ja rappeutunut; sillä uuden Hammarbynsä rakensi hän vasta elämänsä lopulla. Ruokaa ei oltu vieraiden varalle varustettu; taloutta hoitamassa oli vaan kaksi karjapiikaa ja kaksi renkiä. Mutta tämä ei huolettanut arkiatteria ensinkään. Illan tullessa pyysi hän kaunistelematta ranskalaisen ja hollantilaisen vieraansa jäämään illalliselle.

Tätä valmistettaissa ei aika käynyt vieraille pitkäksi. Heillä oli Hammarbyssä yltäkyllin harvinaisia ja eriskummallisia asioita ihmeteltävänä, harvinaisia Surinamin ruukkukasvia ja harvoin nähtäviä Brasilian papukaijoja, jopa erään Itä-Intiasta kotoisin olevan Ostracion nimisen kalan kuivattu nahkakin, joka riippui katossa ja oli siitä omituinen, että se kääntyi huoneessa tuulen mukaan. Enemmän kuin nuo harvinaisuudet ihastutti heitä kumminkin ilomielisen isännän puhelu. Kaikkiin lukuisiin luonnontuotteisinsa oli hänellä ei ainoastaan oppineita selityksiä, vaan samalla myös hupaisia kertomuksia niiden johdosta. Linné oli kaunopuhelias, sukkela sanoissaan, vieläpä erinomaisen huvittavakin, kun oli puhe hänen tieteestään. Hänen silmänsä loistivat, hänen kasvosensa kirkastuivat; hän oli, niinkuin sanotaan, kuin »kala vedessä»; ja kuitenkin oli koko hänen olennossaan ja käytöksessään jotain hänen rakkaiden kukkaistensa viattomuutta, lauhkeutta ja rauhaa.

Arkiatterit oli käskenyt valmistaa illallisen, vaan jättänyt tavallisuuden mukaan ruokalajien määräämisen muiden

huoleksi. Hänen oma illallisensa oli yksinkertainen ja kevyt: vieraat olisivat pitäneet kunnianaan tyytyä samanlaiseen. Mutta Eriikka Lindelia ei siihen tyytynyt. Hän oli nyt ensi kerran eläissään saanut tähdelliseksi toimekseen enonsa talouden hoidon ja päätti hän nyt esittää jotain arvokasta, suurenmoista ja loistavaa.

Kovaksi onneksi oli nuori Riiikka tutkinut latinaa, kreikkaa ja kasvioppia menestyksellä semmoisella, ett'ei ollut jäänyt aikaa ensinkään kotoisten tieteiden oppimiseen, ja kun keittotaito hänen mielestään oli helpoin asia maailmassa, komensi hän hetikohta laitettavaksi kolme paistia yhtä haavaa, vasikan-, porsaan- ja kananpaistia.

Karjapiiat, joiden keittotaito ei ulottunut herneitä ja läskiä ylemmä, kuuntelivat tätä ehdotusta suuresti kummeksien ja kysyivät, pitikö heidän heti käydä teurastamaan.

— Teurastamaanko? — toisti hämmästynyt Riiikka. — Ei, sitä elköön kukaan uskaltako.

Piiat rohkenivat kumminkin kysyä, mistä paistit sitten saataisiin.

— Paistitko? — sanoi vara-emäntä. — Totta kai paistit ovat valmiina aitassa.

Nyt sai hän tietää, ett'ei ollut kesällä tapana säilyttää tuoreita paisteja aitoissa ja että Hammarbyn paistit juoksivat ja lentelivät vielä ilmi elävinä mikä missäkin. Riiikka ei kuitenkaan ollut neuvoton; hän vastasi, että hän tyytyisi kuhaan, kampelaan ja haukiin — »voissa paistettuihin«, lisäsi hän mahtavasti.

Kun kumminkin huomattiin, että nämä kalat vielä uivat järvessä, aikoi hän tyytyä pinaattiin ja herneihin. Mutta koska nämä vasta juuri olivat idulle nousseet — Riiikka oli itse lukenut sirkkalehdet — oli hänen täytymys käydä käsiksi talon muonavarastoon, joka kaikeksi onneksi oli runsas. Hän panetti siis talon ison padan tulelle ja keitätti varalta kolme tivua munia. Mutta kun hän oli huomannut, että kaikki puolitekoinen työ, siis puolikiehunut ruokakin, oli enolle vastenmielistä, tahtoi hän välttämättömästi keittää munia kaksikymmentä minuuttia, että niistä tulisi oikein pehmeitä. Ja tarjotakseen jotain parempaa kuin paljasta iltamaitoa, keitätti hän maidon ja panetti siihen semmoisia mausteita, joita arkiatterit enin rakasti, nimittäin krassia, humaloita, sinappia

ja kardemummaa. Ylpeänä tästä herkusta, joka onneksi kannettiin esille maustamattoman voin, leivän ja juuston seurassa, astui hän kainosti niiten herrain luo ja ilmoitti, että ruoka oli valmis.

»Jokapäiväiselle ruoalle« kutsutut vieraat istuivat paikoilleen ja pöydälle tuotiin kaksi kukkuraa vadillista muniä, joista kuitenkin suurin osa oli vedestä otettaissa halennut. Oli ruvettava ruualle, mutta ensin piti tuottaa leipää, suolaa, kahveleita ja lusikoita, jotka pienet sivuasiat olivat unohtuneet pöytää katettaessa.

Vieraat naurahtelivat. Käytiin vatien kimppuun: niiden sisällystä oli mahdoton syödä; muniä olisi voinut luulla joikikin uusiksi tähän asti tuntemattomiksi kiviksi.

— Ei, pullula mea, — sanoi arkiaatteri, — ota pois nämä piikivet ja tuo meille jotain muuta. Nämä ovat kukonmunia.

Riikka sävähti tulipunaiseksi, mutta kuiskasi, varmasti toivoen sitä loistavampaa voittoa tämän ensimmäisen tappion jälkeen: — Eno saa vehnäsmaitoa.

— Vehnäsmaitoa keskellä kesää? — arveli arkiaatteri. — No, tuohan sitten vehnäsmaitosi; me olemme paljon kävelleet ja tyydymme hätätilassa vaikka mihin, — paitse muniin.

Riikka kantoi salaisella riemulla sisään tuon uuden keksimänsä keitoksen. Nyt vasta huomasi hän, että laitos oli ruskeata, syrjiltä viheriää ja että se haiskahti oudolle ja tuntui pohjautuneelta.

— Mitä tämä on olevinaan? — kysyi arkiaatteri, joka mielellään söi hyvää, vaikka aina kohtuullisesti.

— Se on nyt sitä vehnäsmaitoa, — vastasi Riikka viattomasti.

— Arkiaatteri maistoi, mutta sylkäsi samassa. Noin hirveätä lääketta ei hän toki ollut potilailleenkaan tyrkyttänyt.

Vaikka olikin hyvänluontoinen, oli hän kuitenkin jotenkin kiivasluontoinen. Hän sysäsi lautasen luotaan ja huusi: — Painu paikalla tiehesi ja tuo meille jotain muuta! Mokoma myrkkyyvelli voisi viedä hengen eskimoltakin!

Riikka purskahti itkemään. — Ei minulla enää ole mitään muuta! — nyyhkytti hän.

Hollantilainen katseli syviin mietteisin vaipuneena tyhjää lautastaan, mutta vilkas ranskalainen nauroi niin sydäm-

mensä pohjasta ja rohkeni rukoilla niin leikkillisesti onnettoman keittäjän puolesta, että arkiatterikin viimein nauroi hänen kanssansa. Onneksi oli pöydässä vielä juustoa, kylmää vasikanpaistia ja tavallista maitoa, siis kaikkea mitä tarvittiin. Huomattiinpa vielä, että rouva Saara Liisa Moraea oli kaupunki-eväiden mukaan pannut pullollisen sitä harvinaista Tokaijin viiniä, jota arkiatteri äskettäin oli saanut lahjaksi eräältä ihailijaltaan Wienissä ja tämä löytö muutti äskeisen pienen epäsovun täydelliseksi iloksi. — Elä itke enää, sinä pikku kananpoikain tappaja! — lohdutteli hellätuntoinen eno, joka ei voinut nähdä edes maanmatosenkaan kärsivän. Ai-

noastaan aika on parantumaton. Nyt saat jättää Plinion joksikin aikaa ja kuunnella Lucullon oppilaiden luentoja.

Eriikka oli kuitenkin niin häpeissään, ett'ei häntä ollut helppo lohduttaa. Hän riensi ulos saadakseen vielä hiljaisuudessa vuodattaa katkeria kyyneliä, ja rauhoittui hän vasta sitten, kun oli hiljaisuudessa tehnyt sen päätöksen, että vielä kerran olisi tuleva sekin päivä, jolloin eno saa ihmetellä hänen taitoansa kyökissä yhtä paljon kuin kasvihuoneessakin.

Hyvä mieli oli jo täydellisesti palannut oivallista Tokaijin viiniä maistellessa, kun sanansaattaja saapui kaupungista, tuoden kirjeitä ja sanomalehtiä, jotka äskettäin olivat tulleet postissa Upsalaan.

Arkiaatteri avasi käärot tiedemiehen uteliaisuudella. Valtiolliset asiat, joista ei muutenkaan ollut paljon sanomista, työnsi hän syrjään, silmäilläkseen sen sijaan noita monia tieteellisiä aikakauskirjoja ja yhtä tärkeitä, kaikista maailman ääristä tulleita kirjeitä. Milloin synkistyi hänen katsantonsa hänen lukiessaan jostain nuoresta luonnontutkijasta, joka oli tiedonhalunsa uhrina joutunut hukkaan Afrikan erämaissa tai Ameriikan aarniometsissä; milloin kirkastui se jälleen jostakin löydöstä kasviopin alalla. — Mokomaa kiittämätöntä! — huudahti hän lukiessaan kirjettä eräältä oppilaaltaan; — hän on kerännyt niin paljon eikä lähetä minulle ainoatakaan kasvia.

Heti sen jälkeen avasi hän käärön, jossa oli harvinaisia puristettuja kasveja Kanadasta, jotka eräs toinen hänen oppilaistaan, Kalm, oli lähettänyt, luvaten kohta toimittaa eläviä kappaleita. Tyytyväisyys loisti Linnén vilkkaista silmistä. Hän unohti kaiken muun, saadakseen vielä hämärän kesäillan valossa suurennuslasilla tutkia juurta, vartta ja lehtiä, mutta erittäinkin kukkaa ja siemenlaitetta. — Mikä ihana, kaikkiihyvän Jumalan luoma! — huudahti hän. — Kas tässä eräs dodecandria! Tässä ylen harvinainen monandria! Tässä eräs polygamia! Tässä uusi gladiolus! Tässä eräs aconitum! Ja kas tässä eräs uusi campanula; — mikä loistava kainon sinikellomme sisar!

Näin olisi hän puhellut kenties kuinka kauvan, ellei yö viimein olisi ruvennut pimenemään ja elleivät hänen vieraansa, näön vuoksi, olisi tehneet lähtöä. Kovaksi onneksi heille — sillä he olisivat mielellään viipyneet täällä aina aamuun asti — ei nyt näin kesäkuussa löytynyt yhtään kynttilää koko Hammarbyssä. Ja kuitenkin oli vielä useita kirjeitä avaamatta, joiden joukossa kaksi isoa, komeilla sineiteillä varustettua. Linnén uteliaisuus heräsi taas. — Olenhan luonnontutkija, — lasi hän leikkiä; — enkä kuitenkaan voi kaikilla tiedoillani loihkia yhtä halpaa talikynttilää esiin! Riikka — pane valkeaa takkaan; minä tahdon nähdä, mitä nämä kirjeet sisältävät.

— Eerikillä on jotain muuta tarjolla, vastasi tyttö ujosti ja hänen silmänsä olivat vielä punaiset.

— No, nähdäänpä nyt, mitä Eerikki voi tehdä valaistuksen hyväksi Hammarbyssä! — vastasi arkiaatteri.

Eerikki astui sisään tuoden puolen tusinaa mitä koimeimpia kiiltomatoja, jotka hän vast'ikään oli poiminut kasteiselta niityltä. Arkiaatteri oikein ihastui tästä keksinnöstä. Kiiltomadot asetettiin niin, että niiden valo keskittyi niin paljon kuin mahdollista yhteen paikkaan ja nyt huomattiinkin, että niiden avulla voi auttavasti lukea selvää käsialaa.

Nyt murrettiin nuo isot sinetit, ja kirjeissä oli kaksi erinomaisen imartelevilla sanoilla kirjoitettua kutsumusta suurlle Linnaëukselle olemaan kunniajäsenenä Pietarin ja Florensin tiede-akatemoissa.

4. Nimi, kirje ja tunnus-sana.

päilemättä on kahdeksannen-toista vuosisadan pysyväisimpiä ansioita — paljon pysyväisempiä kuin sen filosoofiset järjestelmät — sen työluonnontieteiden alalla. Meidän aikamme, jolloin nämä tieteet joka vuosi, milt'ei joka päiväkin niin loistavasti edistyvät ja niin suunnattomin voimin vaikuttavat jokapäiväisenkin elämän koneistoon, on jo ammuin ehtinyt unohtaa sen ajan, jolloin nämä samat tieteet sata vuotta sitten vielä olivat

nuoruutensa kukoistuksessa ja niiden harjoittajia elähytti nuoruuden rakkaus, samalla kun ne oppimattomissa herättivät enemmän hämmästyystä kuin osanottoa. Tuskin oli Linnén suuri »luonnonjärjestys« tullut tunnetuksi, ennenkun hänen nimensä lennähti kuin valon välähdys yli Euroopan. Kaikki kuuluisimmat ja etevimmät tieteiden harjoittajat riensivät osoitamaan hänelle kunnioitustaan ja pyytämään hänen apuaan ja neuvojaan innostuksella semmoisella, jota nykyaikana ainoastaan suurille valtiomiehille osoitetaan. Etenkin oppineet seurat kilpailivat saadakseen hänet kunniajäseneksensä, eivätkä Pietarin ja Florensin akatemit olleet ensimmäiset eivätkä ainoat, jotka katsoivat kunniaukseen päästä likempään yhteyteen tämän pohjolan tiedemiehen kanssa.

Linné itse oli mielissään näistä kunnianosoituksista eikä salannut iloansa niistä. Hän puhui niistä usein ja mielellään, kopeilematta, kadehtimatta, lapsellisella vilpittömyydellä, tayal-
listesti niin kuin puhutaan jostain kolmannesta henkilöstä. Tällä syvämielisellä tiedemiehellä oli lapsen mieli ajattelijan rypyisen otsan alla. Kukkaset, joita hän niin suurta oppia osoittaen tutki, elähyttivät samalla hänen vilkasta mielikuivustaan. Yksin nuo kutsumuskirjeiden isot sinetitkin ilahuttivat ja huvittivat häntä. Minkätähden? Sentähden, että ne olivat todisteita hänen järjestelmänsä menestyksestä, sentähden, että ne olivat tieteen kuninkaankirjeitä, jotka vahvistivat hänen uusien keksintöjensä totuuden.

Tavallista myöhemmin meni Linné levolle edellä mainittuna iltana ja nukkui niin keveästi kuin ei Eriikka Lindelian keittotaito olisi yrittänytkään hänen yölepoaan häiritä. Ainoastaan yksi kaino ja unohdettu reseda sai kunnian levittää hienoa lemuansa kukkasten kuninkaan vuoteen ympärille.

Tuskin oli aamu-aurinko ehtinyt nousta lehmusten latvain tasalle, kun arkiatatteri jo oli jalkeilla ja tavallisella kävelyllään. Myös hänen molemmat oppilaansa ja koko Hammarby olivat liikkeellä jo kello neljältä aamulla. Puutarhassa oli aina niin paljon järjestämistä, kasvihuoneissa kastamista ja talon siivellisten ja nelijalkaisten asukkaiden jälkiä oli aina siivottava ja heitä itseään puhdistettava. Vasta kello kuuden aikana syötiin aamiainen. Sitten ryhtyi arkiatatteri hetkiseksi tarkemmin silmäilemään eilispäivän postia, ja

katso, silloin löytyi sieltä noiden monien kääröjen joukosta pieni harmaalle paperille kirjoitettu kirje kimmasti Eerikki Pehrsonille Strengnäsissä, josta joku tuttava oli osoittanut sen arkiatterille, tohtori Linnaeukselle, Upsalassa.

Kirje oli Eerikin äidiltä ja kirjoitettu Waasassa. Se sisälsi tuon suuren summan kahdeksan ploodua sekä hellän äidillisen tervehdysten, että pojan tuli viipymättä lähteä Tukholmaan ja sieltä ensi tilaisuuden tullen pyrkiä meren poikki Pohjanmaalle, syystä että hänen äitinsä vanha setä, hyvin kunnioitettu valtiopäivämies Lauri Larsson Waasassa, halusi vielä kerran nähdä kaiken sukunsa, sekä nuoret että vanhat, ympärillään ennen kuolemaansa. Ukko Larsson, niin sanottiin vielä kirjeessä, tahtoi kaikin mokomin, ett'ei kukaan jäisi pois, hän itse lähetti nämä kyytirahat, ja koska hän vielä vanhoillaankin oli jäykkä mies, tulisi Eerikin muistaa, että hänen köyhällä äidillään voisi olla vahinkoa mahtavan setänsä tyytymättömyydestä, mutta hyötyä hänen suosioistaan. Muuten tulisi Eerikin anoa tädiltään lupaa tähän lähtöön eikä millään muotoa tehdä häntä vastaan, koska tati suuresta hyvydestään oli ottanut hänet pojakseen ja luvannut tehdä hänet perillisekseen, jos Eerikki hyvin käyttäytyisi. Lopuksi sanottiin, että Eerikin veljet ja sisaret ja muut sukulaiset voivat asianhaarain mukaan jotenkin hyvin.

Arkiatteri, joka sill'aikaa oli uudelleen innostunut Kanadasta saamiaan kasveja tutkimaan, ei huomannut, että hänen oppilaansa tätä kirjettä lukiessaan kävi yhä murheillemmaksi, kunnes pari isoa vesikarpalaa valahti alas Eerikin poskille. Oli siinä muuan, joka kaikki huomasi, ja se oli Eriikka Lindelia. Hän lasi kätensä Eerikin olalle ja kysyi osaaottavasti: »oliko hänen äitinsä kipeä«.

— Ei, — sanoi poika; — mutta hän tahtoo, että minun hetikohta pitää lähteä täältä hänen setänsä luo Pohjanmaalle.

— Se ei käy laatuun, se on aivan mahdotonta, — vastasi Riikka hyvin varmasti.

— Mutta äidin onni on kysymyksessä, — huokasi poika.

— Mitä tämä merkitsee? — jatkoi Riikka närkästyneenä. — Eikö hänen etupäässä tule ajatella sinun parastasi? Koko maailma kadehtii sinua, että saat olla kuin oma lapsi enon

kodissa ja joka päivä nähdä ja kuulla semmoista miestä. — Eno! Sanokaa toki, enoseni, ett'ei se ensinkään käy laatuun!

— Mikä ei käy laatuun? — kysyi arkiaatteri.

— Eerikki tahtoo lähteä Suomeen. Hänen äitinsä tahtoo ottaa hänet meiltä pois ja lähettää hänet erään vanhan tervanahturin luo noitataikoja oppimaan.

Arkiaatteri otti kirjeen ja luki sen hyvin tarkkaavaisesti. — Mieltäni pähoittaa, rakas Eerikki, että minun täytyy sinusta luopua, — sanoi hän; mutta äidin tahto on pyhä; sinun tulee totella häntä hetikohta ja arvelematta.

— Ja kuka auttaa minua sitten kantamaan vettä kaivosta, ja kirjoittamaan nimiä kasvien puikkoihin, ja siivoamaan pensasaitoja, ja kitkemään saviheinää, ja ruokkimaan ahmaa, ja valikoimaan parahiksi isoja ruukkuja kasvihuoneisiin ja pu-
sertamaan kasvejani tarpeeksi kovasti, ja liusteröimään niitä paperille, ja pyytämään sisiliskoja, joihin en tohdi käsin koskea, ja panemaan sammakoita väkiviinaan, ja pistämään hyönteisiä neuloihin, jota en myöskään tahdo tehdä? — puhkesi kiivastunut ja kielevä tyttö päivittelemään. — Vai pitäisikö minun ehkä ottaa puutarharengikseni Tuomas, joka mennä kesänä kitki pois enon harvinaisimmat nuoret hopeapoppelit ja vastasi, kun häntä siitä toruin: onhan häpeä antaa haapain pilata puutarhaa!

Arkiaatteri naurahti. — Kalle tulee tänne ylihuomenna ja auttaa sinua.

Kalle oli arkiaatterin vanhin poika, Eerikin ikäinen.

— Mutta kuka selittää minulle Plinjota? Kalle tekee vaan pilkkaa minusta, — päivitteli Eriikka.

— Plinio saa levätä laakereillaan, kunnes olet oppinut munia keittämään, — vastasi eno; ja Eerikki saa hevoseni Tukholmaan.

Tätä ratkaisevaa päätöstä vastaan ei ollut mitään sanomista. Eerikki ja hänen nuori ystävänsä menivät alla päin pahoilla mielin kokoamaan ja laukkuun panemaan niitä harvoja kaluja ja kapineita, jotka kuuluivat sen aikuisen kinnasistin vaatevarastoon. Kun tämä oli tehty vajaassa puolella tunnissa, ryhtyivät he kasvikkokoelmiaan vaihtamaan. Eerikki valikoi harvinaisimmat ja parhaat kasvinsa antaakseen ne Eriikalle, ja Eriikka teki samoin. Vaihdettaissa lupasivat molemmat yhä edelleen lähettää toisilleen kal-

leimpia kasvejaan ja kirjoittaa toisilleen niin usein kuin mahdollista.

He olivat vielä kerran käyskelleet läpi kasvihuoneiden ja puutarhan; he olivat heittäneet hyvästit joka puulle, joka pensaalle, joka kukalle, joka heidän hoitaessaan oli kukkimaan puhjennut; vielä kerran olivat he tarkastaneet mehiläispesiä, ruokkineet kyyhkyisiä, taputelleet poroa kaulalle, antaneet karhulle hunajaa ja nakanneet palasen hevosenlihaa ahmalle. He olivat lopuksi istuneet pienelle penkille pihlajamajassa, joka juuri nyt oli ihan valkeana lemuavia kukkia, ja täällä oli Eerikki lohduttanut itkevää tyttöä sillä lujalla lupauksella, ett'ei hän rupeisi papiksi, vaan ensin lääkäriksi ja sitten luonnontutkijaksi, niinkuin hänen suuri esikuvansakin oli tehnyt. Tämän lupauksen vahvistukseksi olivat he lyöneet kättä, ja siinä oli tarpeeksi. He ymmärsivät toisensa pitemmittä puheitta; ja mitäpä hyötyä niistä olisi ollutkaan? Nuorten sydämmien hellimmät ja pyhimmät tunteet eivät sanoja tarvitse, ne karttavat niitä pikemmin, — eivät tahdo ne lehdon kukkastenkaan edessä nostaa rakkaimman salaisuutensa hienoa, läpikuultavaa huntua.

Antamastaan lupauksesta tunsi Eerikki oikein miehityvänsä ja nousi ylös lähteäkseen. Mutta ennenkun hän lähti, tarttui hän tyttöä käteen ja sanoi:

— En saanut ollenkaan unta viime yönä sentähden, että maatessani alinomaa ajattelin sitä uutta nimeä, jonka aiot antaa minulle. Munsalata en usko ihmisen nimeksi luodun, ja jos kutsuisin itseäni Lohlahtiukseksi, isäni Lohilahtinimisen tilan mukaan, kuuluisi se kovin kummalliselta. Hortulan, Rosenius, Delphin, tahi Lilius olisivat kyllä puutarhasta ja kukista otettuja nimiä, mutta semmoisia on ennestään, etkä sinä suinkaan hyväksy semmoisia nimiä kuin Aquilegius, Digitalis, Helianthus tai Verbascus. En myöskään tahdo ryöstää mestariltani pienintäkään osaa hänen suuresta nimestään, ja sentähden, Eriikka, olen ajatellut, että jos kutsuttaisin itseni — arvaas!

— Herchepaeus; sehän on jo päätetty.

— Elä luulekaan; minä otan nimeni sinusta.

— Minustako? Eriika vulgaris'ko? Mutta sinusta ei saa tulla mikään vulgaris, mikään tavallinen ihminen. Sinusta pitää tulla suuri ja mainio mies, Eerikki!

— Tahdon koettaa. Ja sentähden olkoon nimeni paljas Ljung, onhan se kukkasen nimi ja päälle päätteeksi vielä sinun nimesi.

— Mutta se ei ole latinaa.

— Se on oleva minun salaisuuteni. Ei kukaan aavista, että joka kerta kun kuulen nimeni, minä ajatuksissani käännän sen *Erica*'ksi.

— Ljung... Eerikki Ljung... Ericus Ljungius... tavaili tyttö. — Ruma se ei ole, mutta ei se soi suurelta. Ajatteleppas, Eerikki: Carolus Linnaeus! Se kilahtaa joltain se!

— Jos kilinä on pääasia, niin olisi paras olla Klingelikangius taikka Pekka Paukkenius. Vähempäänkin minä tyydyn.

Eriikka mietti vähän aikaa. Sitten hypähti hän syrjään ja huusi: — Jos saat minut kiinni, niin saat pitää sen nimesi!

Eerikki lähti jälkeen, mutta tyttö oli jo matkojensa päässä. He juoksivat kautta kaikkien puutarhan koukkuisten käytävien, tyttö edellä, Eerikki jälessä, niinkuin leikilliset lapset, niinkuin siivekkäät pääskysel, ajattelematta muuta kuin sitä hetkeä, jossa elivät. Pensas-aidat taivutettiin syrjään, kasvien yli hypittiin, pihlajat, tuomet ja omenapuut, joita he juostessaan koskettelivat, varistelivat heidän päällensä valkoisia kukkia, mutta poika jäi jälkeen. Lopuksi alkoivat he kiertää erästä suurta puutarhan veräjällä olevaa lehmusta, ja siinä syöksähti Eriikka enonsa syliin, tämän juuri astuessa veräjästä sisään. Mutta samassa saavutti hänet ajajakin.

— Lapset, mitä te mellastatte? — torui arkiaatteri, miehilyvällä katsellen nuorten vereviä, juoksusta hehkuvia poskia.

— Eerikki tahtoi täydessä laukassa kaapata itselleen suuren nimen, — nauroi tyttö.

— Ja nyt olen sen saavuttanut, — vastasi poika.

Arkiaatteri naurahti. — Ei suuria nimiä saavuteta ruusupensaiden yli hyppimällä, — sanoi hän. — Sitä varten täytyy astua monta vaivaloista askelta yli ohdakkeiden ja orjantappurain; mutta astu vaan eteenpäin, Eerikki, astu lujasti, rehellisesti ja pelkäämättä, Jumala sydämmessäsä ja ylhäinen päämäärä aina silmäisi edessä, ja sinun on kerran onnistuva *tangere astra*.*) Vähäisestä juuresta kasvaa toisinaan lehtevä

*) Koskettaa tähtiä — tulla kuolemattomaksi.

puu. Sinä astut nyt ensi kerran omin päin maailmaan; kenties et enää palaakaan; meri on Ruotsin ja Suomen välillä, ja jos voit enemmän toista rantaa hyödyttää, niin en tahdo sinua siitä kieltää. Jos sukulaisesi antavat sinun harjoittaa opinnoitasi Turussa, niin annan sinulle puoltokirjeen Turun akatemian kanslerille, kreivi Tessinille, jonka luona sinun on käytävä Tukholmassa; ja jos vast'edes tarvitset jotain neuvoja, niin käänny aina minun puoleeni. Hevonen on valjaissa.

Nuorukainen kiitteli hetynein mielin, mutta vastasi, että hän ennemmin tahtoi kulkea jalan, saadakseen kerätä kasveja matkalla.

— Tee niin — sanoi arkiatteri; — olen minäkin kulkenut pitkiä taipalia reppu selässä. Kas tässä muutamia taalareita matkarahojesi lisäksi; kenties saat odottaa laivaa Tukholmassa kauvemmin kuin luuletkaan. Tässä annan sinulle kasvisäiliöni. Ilmoita minulle, jos löydät jotain harvinaista. Muuten, poikaseeni, on minulla vaan yksi neuvo sinulle annettavana, ja sen voit lukea oveni päältä.

Näin sanoen seurasi Linné oppilastaan puutarhahuoneen portaille ja osotti tuota tunnettua kaunista oven päällä olevaa kirjoitusta:

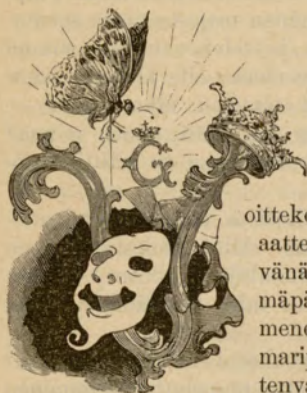
INNOCUE VIVITO. NUMEN ADEST.

— Niin, — jatkoi hän; olkoon tuo tuossa sinun elämänviisautesi, niinkuin se on minunkin ollut:

»Elä nuhteettomasti! Jumala on kanssasi.«

Ja hetken kuluttua oli Eerikki Pietarinpoika eli Eerikki Ljung, joksi hän nyt itseään kutsui, matkalla Tukholmaan, kulkien sinne jalan ja reppu selässä.

5. Perhosten ajelija.

oitteko ajatella, Bjelke, kuinka mainion aatteen minä juuri keksin. 7 päivänä heinäkuuta on Fredrikin syntymäpäivä. Kuningatar ja hovimestarinna menevät puistoon kävelemään, ja kamaripalvelija Åberg vetää Fredrikkiä lastenvaunuissa. Silloin pukeutuu Kaarle

metsänhaltijaksi, juoksee pensasaidan takaa esiin ja ryöstää prinssin. Suuri kohtaus, ollaan pyörtyvinään, mutta se ei ole niin vaarallista. Minä olen piilossa jonkun tammen takana ja olen pukeutunut — sanokaa, Bjelke, mihin pukuun minä pukeutuisin? Haltijan, dryadin tai ehkä pelottoman ja nuhteettoman ritarin pukuun? Malttakaahan — minä olen olevinani joku prinssi Azori-saarilta — jousi ja nuolet, keihäs ja kilpi — minä saan lainata viheriän takin Dübeniltä — sandaalit leikkaamme me niistä kuningasvainajan jahtihansikkaista, jotka ajelehtavat vinnillä — ja sitten pitää minulla olla lakki viheriästä sametista, johon korea perhonen on otsaan kiinnitettynä. Kaikkein kauniimmat perhoset kuningattaren kammiossa ovat Azori-saarilta.

Se, joka näin puhui, oli vilkasliikkeinen, kaunis, noin kuusivuotias, suurisilmäinen ja hienokasvoinen poikanen, puetuna ruumiinmukaiseen, sinisestä verasta tehtyyn ihokkaaseen, keltaisesta silkistä ommeltuihin alusvaatteihin ja silkkisukkiin. Hän käveli Ulriksdalin puistossa erään hoviherran seurassa.

— Mutta mitä hänen majesteettinsa kuningatar siitä sanoo? — kysyi saattajaherra.

— Sen Bjelke saa kuulla. Ei se olekaan kuningatar, joka pyörtyy, se on Fredrikin hoitajatar, hovimestarina. Luuleeko Bjelke hänen pyörtyvän?

— Enpä luulisi.

— Mutta *minäpä* luulen. No niin, hän menee tainnoksiin, ja kuningatar huutaa: Aux secours! aux armes! lapseni, lapseni! — tai mitä muuta hänen majesteettinsa suvainnee huutaa — hiukset hajallaan ja tehden tämän suuren liikkeen, kas näin, juuri niinkuin mademoiselle Duroche tekee Zenaidessa. Silloin juoksen minä tammen takaa esiin — mutta luuleeko Bjelke, että Åberg voi ehtiä ennen minua?

— Voihan hänkin pyörtyä, koska se on välttämättömästi näytelmään kuuluvaa.

— Ei, hänen tulee vaan ilmaista äänetöntä toivottomuuttaan — kas näin! Nyt tiedän. Minä juoksen tammen takaa esiin, — syöksähdän metsänhaltijan jälkeen — tempaan häneltä hänen saaliinsa — se tulee näyttämään aivan oikealta tappelulta . . .

— Jossa ei kuitenkaan toivoakseni keihästä käytetä?

— Ei kuin vartta vaan; mutta tappelutta voittaminen ei olisi minulle mikään kunnia. Minä tempaan Fredrikin ryövärin käsistä — hän huutaa täyttä kurkkua, se on tietty — kuningatar syöksähtää kuin raivotar — ei, kuin madonna minua kohti — minä lasken pelastetun uhrin hänen jalkainsa eteen — notkistan polvea, niinkuin herra Lafleur tekee näytelmässä, ja huudan:

Hyvettä kun vainoo väkivalta,
Apuun rientää perho taivahalta.

— Juuri sentähden, Bjelke, täytyy minun kiinnittää perhonen lakkiini.

— Teidän korkeutenne on unohtanut erään seitsemännen henkilön näytelmästä — kreivi Tessinin.

Prinssi Kustaa loi suuret silmänsä kysyjään, ikäänkuin tutkiakseen, puhuiko tämä leikkiä vai totta. — Lukija on jo arvannut, että poika oli prinssi Kustaa, sittemmin Kustaa III, ja että hänen seuralaisensa oli hänen ali-opettajansa kreivi Niilo Bjelke, jotka molemmat nyt olivat tavallisella aamukävelyllään Ulriksdalin puistossa. Prinssin ensimmäi-

senä opettajana oli silloin vielä valtakunnan neuvos kreivi Kaarle Kustaa Tessin.

— Jos kuningatar taputtaa käsiään, tulee kreivi Tessinin huutaa: dakapo! — jatkoi prinssi ylpeästi nakaten kaulista päätänsä. — Hänhän juuri on opettanut minua näytelmiä esittämään. Kai tahtoisihan yhä vieläkin kertoa minulle satuja maalaisrotasta ja kaupunkilaisrotasta. Se oli kauhean opettavaa, Bjelke; on s'endorme. Mutta katsokaa, kun maalaisrotta pääsi hovineitien kammariin ja söi heidän makeisensa ja marmelaadinsa; oi, Jumalani, kuinka minä saatoin nauraa sille piennä ollessani.

— Teidän korkeutenne ei ole enää pieni; hänen tulee jo ajatella vakavampia asioita.

— Juuri niin, Bjelke. Ja sentähden on minulla osa Tessinillekin, jos hän tahtoo esiintyä näytelmässäni. Eikö Bjelke jo arvaa sitä?

— Hänen tulee olla se, joka jakaa hyveen palkinnon.

— Ei, anteeksi, hänen tulee olla hattumestarina, jota on pyydetty tekemään hattuja Ulriksdalin puistoon, mutta joka kummastuu siitä, että hyvä Jumala on antanut latvat tammille. Ymmärtääkö Bjelke? Hänen tulee olla kuningas Midas, mahdottoman suuri hattu... tekotukan päällä.

— Teidän korkeutenne ei saa puhua noin kevytmielisesti mainiosta miehestä. Opettajaa tulee kunnioittaa hänen poissa ollessaankin.

Prinssi ei virkkanut mitään. Vaikka hän ei rakastanutkaan ensimmäistä opettajaansa, pelkäsi hän kumminkin häntä ja oli hänellä siksi ymmärrystä, ett'ei jatkanut pilantekoa, joka oli ollut pussissa, ennenkun tuli säkkiin. Hän jatkoi puoleksi hyppien kävelyään, pienellä ratsuvitsallaan katkoen kukkaisten latvoja, joita kasvoi nurmikolla tiepuolessa.

Kreivi Bjelke ehdotti, että kerättäisiin ja tutkittaisiin kukkia; se huvitus oli nyt Linnén kautta tullut hyvin suosituksi. Prinssi Kustaa tunsikin jo koko joukon kasveja, ja ne, joita hän ei tuntenut, tuli hänen noukkia ja kotona tutkia.

Ehdotus miellytti hilpeää poikaa, mutta vaan vähäksi aikaa. Nykittyään irti joukon kasveja, joita hän ei tuntenut, alkoi hän taas nakella pois niitä, joilla ei ollut kauliita kukkia, arvellen, ett'ei Linnaeus itsekään tuntenut

kaikkia rikkaruohoja. Nyt pyrähti kaunis perhonen, Machaon, akasia-aidan takaa ilmaan, ja prinssi muisti, että hän tarvitsi semmoisen Azori-saarilta saatavaan näyttelijäpukuunsa. Heti paikalla lähti hän hattu kädessään saalistaan ajamaan.

Perhonen oli kuitenkin häntä nopeampi, lensi yhä edemmä puistoon päin, ja prinssi ajoi häntä takaa. Näin tuli hän viimein aina puiston laitaan asti ja oli juuri saamaisillaan pakolaisen viimeinkin kiinni, kun kompastui johonkin pitkässä heinikossa piilevään esineeseen, kaatui pitkäkseen maahan ja sai aika naarmun poskeensa erästä kantoa vasten.

Vihoissaan nousi hän ylös, huomasi nurmikossa henkilön, jota luuli puutarhurin rengiksi, ja sivalsi häntä ensi kiukussaan tuota pikaa ratsuvitsallaan ympäri korvia. Rengiksi luultu, yksinkertaisesti puettu seitsemän tai kahdeksantoista vuotias nuorukainen nousi seisoalleen enemmän kummastellen kuin hämmästyksissään, eikä tehnyt ensin muuta kuin varjelihe lyönneiltä, mutta kun ratsuvitsa yhä vaan vingahteli hänen korvainsa ympärillä, kadotti hän kärsivällisyytensä, väänsi ratsuvitsan prinssin kädestä, taittoi sen ja nakkasi palaset kauvas orapihlaja-aitaan, joka tältä puolen ympäröi puistoa.

Kaikki tämä tapahtui niin äkkiä, että kun kreivi Bjelke, joka vaivoin seurasi kuninkaallista oppilastaan kintereillä, ennätti paikalle, oli prinssi jo aseetonna, juoksusta ja närkästyksestä punaisena ja valmiina omin korkein käsin käymään hävytöntä renkiä tukkaan, opettaakseen hänelle tarpeellista kunnioitusta kuninkaallista korkeutta kohtaan.

Nuorukaisen käytöksessä oli kumminkin samalla sekä jotain nöyrää että jotain uhkaavaa, joka pidatti prinssiä. Mutta hänen nuori sydämensä kuohui yhä, hän alkoi itkeä suuttumuksesta ja kykeni vaan änkyttämään: »Hän . . . taittoi . . . ratsuvitsani!«

Kreivi Bjelke — pikavihainen hänkin — näki prinssin posken verta vuotavan ja oli heti vakuutettu siitä, että häntä oli pahoin pidetty. Vimmoissaan tempasi hän lähellä olevan karahkan ja astui uhaten rikoksentakijää kohti. — Kuinka rohkenet sinä, lurjus, tehdä väkivaltaa hänen kuninkaalliselle korkeudelleen? — huusi hän. Ja vastausta odottamatta antoi hän iskun, joka olisi voinut hyvinkin kipeästi koskea, ell'ei se, jolle se oli aiottuna, olisi väistänyt lyöntiä

Perhosten ajelija.

nopeasti syrjään hypähtämällä. Heti sen jälkeen oli rikoksen tekijä keikahtanut orapihlaja-aidan yli ja oli nyt toistaiseksi hyvässä turvassa.

— Antakaa anteeksi, teidän kuninkaallinen korkeutenne, sanoi outo nuorukainen, pakenematta enää sen edemmä — minä en tiennyt tullessi kuninkaalliseen puistoon.

— Kuka sinä olet, ja mitä sinä täällä teet? — kysyi kreivi, hienolla hollantilaisella nenäliinallaan pyyhkien verta prinsin poskelta.

— Minä olen kimmastasi Strengnäsistä ja nimeni on Eerikki Ljung, vastasi nuorukainen avomielisesti. — Lähdin kukkia keräämään enkä tiennyt tullessi sitä tehdessäni puistoon. Laskeutuessani maahan tutkimaan erästä harvinaista convolvulus sepium'ia, tuli hänen kuninkaallinen korkeutensa juosten ja sattui kovaksi onnekseen minuun kompastumaan, ja kun olen jo liian vanha selkään saadakseni, niin . . .

— Niin rohkenit lyödä takaisin, sinä maanpetturi! — karjasi kreivi, uudelleen vihastuneena.

— Jumala minua siitä varjelkoon! — vastasi Eerikki vilpittömästi. — En tiennyt, että se oli prinssi; mutta lasta en löisi koskaan.

— Olenko minä lapsi, minä! keskeytti hänet kiivaasti prinssi, loukkautuen.

— Sinä valehtelet, riivattu konna! Tunnusta heti, että olet jonkun petturin palkkalainen! — kiljasi kreivi uudestaan, sillä hovilla oli siihen aikaan paljon salaisia vihollisia.

— Ennenkun mitään muuta sain oppia, — vastasi Eerikki, silmiään räpäyttämättä — opin minä äidiltäni puhumaan totta Jumalan ja ihmisten edessä. Ja kun olen varma siitä, että hänen kuninkaallinen korkeutensa on oppinut samaa, niin voi hän todistaa, että olen puhunut totta.

— Olet, — sanoi prinssi Kustaa, taistellen suuttumuksensa kanssa tavalla, joka tuotti hänen sydämmelleen kunniaa, — totta on, ett'ei hän minua lyönyt, minä kaaduinkin kantoon, mutta hän taittoi vitsani.

— Sen tein vasta sitten, kun olin saanut muutamia aika sivalluksia, — vastasi Eerikki, osottaen vasenta poskeaan, jossa oli punainen juova kuninkaallisen kurituksen jäleltä.

Tuosta tuli prinssi hyvillään. Hän oli antanut noin pitkää poikaa selkään, ja tämä oli luultavasti hänen ensimmäinen urotekonsa. Hän ei ollut pitkävihainen ja tunki jo leppyvänsä. — Voinhan saada toisenkin ratsuvitsan, — sanoi hän.

— Tulkaa, teidän korkeutenne, kreivi Tessin odottaa meitä. Mutta sinä seuraat minua linnaan, junkkari! — lisäsi Bjelke, jolla oli vielä pahoja epäluuloja nuorukaisen tarkoituksista.

— Onko kreivi Tessin Ulriksdalissa? — kysyi Eerikki.

— On, — vastasi Bjelke, katsoen häneen terävästi.

Eerikki hyppäsi pensasaidan yli takaisin puutarhaan. — Jos teidän armonne suvaitsee, niin pyydän saada tavata hänen ylhäisyyttänsä. Minulla on kirje hänelle ja minä olen kauvan ja turhaan etsinyt häntä Tukholmassa.

Vakuutettuna kreivi Tessinin suojeluksesta ei Eerikki nyt enää epäillyt lähteä linnaan. Hänellä ei ollut aavistus-takaan siitä, että tämä hänen asiansa hattupuolueen mahtavalle johtajalle ja hovin vihatulle holhoojalle ei suinkaan ollut omansa kohottamaan hänen osakkeitaan näiden kahden mahtavan henkilön silmissä, joita hän vastikään oli loukannut. Kreivi Bjelke astui tuimana hänen edellään ja prinssi Kustaa valmistihe saamaan nuhteita pelätyltä yli-opettajaltaan.

6. Eerikki Ljung pääsee hoviin.

ähää ennen tämän kertomuksen alkamista oli uusi hallitsijasuku ja nuori kuninkaallinen parikunta astunut Ruotsin valtaistuimelle. Elähtänyt ja ruumiin ja sielun puolesta rappeutunut vanha kuningas Fredrik oli v. 1751 jättänyt tämän maailman kaikkine ikävine valtiopäiväpuuhineen, joihin hän ikänsä lopulla oli puuttunut niin vähän kuin mahdollista. Hänen v. 1743 valittu jälkeläisensä, Aadolf Fredrik Holstein-Gottorpin hallitsijasuvusta, sai perinnökseen, paitse valtakuntaa, suurellisen ja mahtavan neuvoskunnan, kaikkivaltiaat säädyt ja täysin kehittyneen puoluelämän, jota Hatut ja niiden johtaja kreivi Tessin hallitsivat. Perintöprinssinä oli Aadolf Fredrik lohduttanut mieltänsä perheensä keskuudessa älykkään puolisonsa Loviisa Ulriikan, Preussin prinsessin, seurassa, ja valmistamalla leikkikaluja kolmelle prinssilleen, Kustaalle, Kaarelle ja Fredrikille. Puolueet pyrkivät jo silloin valtaansa näyttämään; he olivat hävyttömyydellä, joka olisi voinut saada hiljaisimmankin miehen raivostumaan, tunkeneet aina perintöprinssin kehdon ääreen ja kahdeksan päivää hänen syntymisensä jälkeen pa-

koittaneet vanhemmat muuttamaan lapsen imettäjää. Aadolf Fredrik alistui, mutta hänen puolisonsa ei alistunut. Ollen pikainen, vallanhimoinen ja itsevaltiaassa hovissa kasvatettu ei hän salannut sydämensä kiukkua ja osoitti selvää selvemmin, että jos valtakunta saisikin myöntyväisen kuninkaan, se tulisi saamaan sitä lujemman kuningattaren. Niin kävikin; Aadolf Fredrik kantoi kuninkaallista manttelia, — jonka päällys kiisi purppuraa ja kuninkaallista korkeutta, mutta jonka nurealla puolella oli köyhyyttä ja nöyryytystä — mutta Loviisa Ulriika kantoi kruunua. Kuningas oli heikko käsi, kuningatar oli neuvokas pää. Monien ja rohkeiden tuumiensa vahingoksi oli tämä kuningatar kovin pikainen valitakseen oikean aikansa ja kovin vilpitön ollakseen valtiollisesti viisas. Koko hänen elämänsä tulikin olemaan korkealle pyrkivän hengen säännötöntä, keskieräistä pyrkimistä valtaan ja kunniaan. Jos hän olisi ollut mies, olisi hän kukistanut ruotsalaiset, jotka voivat vuodattaa verensä kuiviin suurten kuninkaiden puolesta, samalla kun he kieltä pieksäen kaatavat kumoon pienet kuninkaansa. Mutta hän oli nainen, ja Kristiinan ajat olivat olleet ja menneet. Fredrik II:sen sisar osasi taistella, vaan ei voittaa. Emäkotka kietoutui ajan pauloihin ja jätti viimein uupuneena tulevaisuuden perinnöksi kasvaville pojillensa.

Näin oli tämä nuori hovi jo hallituskautensa alussa siinä kierossa ja kireässä asemassa, joka aina seuraa valtaa puuttuvia vaatimuksia ja vilpittömyyttä vaille olevia myönnytyksiä. Sen ympärillä seisoi epäluulo vaanimassa, puolueet kadehtivat valtaa ja vehkeilijät eivät lakanneet paulojaan kutomasta. Oli se surullista valtaa, vaikka sen pinta vielä kimmeltelikin. Ei koskaan ole itsevaltainen kansa alamaisemmin kumarrellut paperikruunua. Ei koskaan ole enemmän liehakoitu kuninkaallisen korkeuden edessä kuin juuri tähän aikaan, jolloin oltiin niin kärkkäitä ryöstämään siltä kaikkea todellista merkitystä. Nokka hakattiin kotkalta pois, kynnet leikattiin, mutta höyheniä varottiin kynimästä. Olihan kansalle jätettävä edes jonkinlaista silmänhuvia. Ja tuo siivo Aadolf Fredrik oli alussa tyytyväinen. Hän oli iloinen, kun toki sai olla kuningas — Kiinassa.

Me palaamme kertomukseemme.

Kimnasisti Eerikki Ljung oli luonnostaan rohkea ja pelkäämätön, johon muun muassa lienee ollut syynä se, että hänen omatuntonsa oli puhdas. Fikä hänestä ollut niin kovin vaarallista se, että oli taittanut pojan ratsuvitsan, vaikka poika olikin prinssi, ja seurasikin hän sentähden alussa jotenkin tyynellä mielin ylhäisiä johdattajiaan Ulriksdalin puiston kautta. Mutta kuta enemmän hän läheni linnaa sitä komeammiksi ja jäykemmiksi kävivät paikat hänen ympärillään ja sitä enemmän alkoi hänen sydämensä sykkiä, hänen oikein syytä siihen tietämättä. Kun hän viimein seiso i linnan korkean ja komean pitkäpuolen edustalla ja seurasi prinssiä ja hänen opettajaansa puutarhan portista sisään, olisi hänen mielensä jo tehnyt kääntymään takaisin ja juoksemaan tiehensä. Mitä on hänellä täällä tekemistä, hänellä, joka ei ikinä ollut hovista edes uneksinutkaan! Mutta juuri kun kiusaus oli pääsemäisillään voitolle, katsahti kreivi Bjelke taaksensa, — ja Eerikki astui portista sisään.

— Onpa hauska nähdä, mitä he aikovat tehdä minulle,
— ajatteli hän itsekseen.

Kartanolle tultuaan sanoi Bjelke: — Sinulla on kirje kreivi Tessinille?

— On.

— Anna se tänne. Minä vien sen kreiville.

— Mieluimmin minä itse antaisin sen, — arveli Eerikki.

— Kirje tänne! — toisti Bjelke lyhyesti ja komentavasti.

Eerikki katseli korkeita linnan ikkunoita, katseli vahtia rappujen kupeella ja noita monia liveriin puettuja kammari-palvelijoita, jotka askaroivat isossa etehisessä. Siitä huolimatta vastasi hän: — En tahdo vaivata hänen armoaan, minä kyllä itse vien kirjeen perille.

Luultavasti olisi tästä itsepäisyydestä ollut Eerikille pahemmat seuraukset kuin hän voi arvatakaan, ell'eivät eräät vaunut juuri samassa olisi ajaneet kartanolle. Heti kohta kun Bjelke tuns i korean kuskin ja komeat espanjalaiset hevoset, riensi hän ylös linnaan kuninkaallisen oppilaansa kanssa, ett'ei tämä alentaisi arvoaan ottamalla alamaista rappusilla vastaan.

Yksinään jäätyään seiso i Eerikki uteliaasti katsellen noita komeita vaunuja, joista eräs vielä komeampi herra astui

ulos. Hän oli viiden- ja kuudenkymmenen vuoden välillä oleva mies, puvultaan ja ryhdiltään erinomaisen hieno ja sokea, mutta samalla niin luontevan ylhäinen ja niin kunnioitusta herättävä, että Eerikki hetikohta päätti mielessään: Tuo ei voi olla kukaan muu kuin kuningas itse!

Huomaamattaan oli Eerikki asettunut linnan portaiden viereen ja seisoi siinä lakki kädessä kunnioituksen ja ihmetelyn ilme kasvoillaan. Kun tuo ylhäinen herra astui hänen ohitsensa, huomasi hän nuorukaisen, joka lienee näyttänyt hänestä vähän oudolta täällä Ulriksdalissa, ja kysyi ystävällisesti:

— Tahdotko jotain, ystäväiseni?

— Hänen ystävänsä! — ajatteli Eerikki ja hänen sydämensä sykähti. Kuitenkin rohkaisi hän mielensä ja vastasi: — Teidän majesteettinne, minulla on kirje kreivi Tessinille.

Ylhäinen herra naurahti, mutta ei näyttänyt ollenkaan pahastuvan erehdyksestä.

— Anna minulle kirje, — sanoi hän.

Eerikillä ei ollut siihen halua. Ei tahtoisi hän kuninkaalle itselleenkaan antaa kirjettään. Hän pyysi saada jättää sen kreivi Tessinille.

— Minä olen kreivi Tessin, — jatkoi tuo alava herra hiukan malttamattomasti.

Vihdoin viimein tuli nyt tuo tärkeä kirje esiin. Eerikki kertoi puolustukseksen, että kreivi Bjelke vastikään oli vaitinut kirjettä, mutta että hän ei ollut nähnyt hyväksi totella.

— Bjelke? — virkkoi mahtava valtakunnan neuvos, luoden nopean ja terävän katseen linnan ikkunoihin. Ja hän silmäsi pikimmältään päällekirjoitusta.

— Tämä on rakkaalta arkiaatteriltani, sanoi hän. — Odota tuolla ulompana, kunnes kutsutan sinut. Rydin, laske poika sisään ja anna hänelle aamiaista.

Valtakunnan neuvos kreivi Tessin komensi niinkuin kotonaan täällä Ulriksdalissa. Tosin oli hän perintöprinssin ensimmäinen opettaja ja siis tavallaan perheeseen kuuluva, mutta tämä linna oli kumminkin turvapaikka, johon kuninkaallinen parikunta oli vetäytynyt päästäkseen ainakin kauniimmaksi vuodenajaksi valtakunnan neuvoston tuskallisesta holhouksesta.

Kreivi meni suoraan perintöprinssin huoneihin, mutta ei tavannutkaan häntä siellä. Päivystäjä-kavaljeeri ilmoitti, että hänen kuninkaallinen korkeutensa oli kuningattaren luona.

Kreivi meni hänen majesteettinsa kuningattaren huoneihin ja antoi ilmoittaa tulonsa. Ei kukaan vastannut. Hovipalvelijat näyttivät olevan hämmästyksissään. Joku onnettomuus oli tapahtunut.

Kreivi meni sisään; se oli hänen velvollisuutensa prinsin opettajana.

Hän tapasi kuningattaren itkemässä ja kammarirouvain avustamana hautomassa prinssi Kustaan verta vuotavaa poskea kylmällä vedellä ja Kölnin vedellä.

Loviisa Ulriika, joka oli äärettömän pikainen ja aina valmis syyttämään prinssi Kustaan virheistä hänen opettajaansa, kääntyi kreivin puoleen, ennenkun tämä ennätti mitään kysyä, ja huusi ranskaksi:

— Siinä nyt näette, herra kreivi, kasvatuksenne seuraukset. Perintöprinssi antautuu tappeluun poikanulikkain kanssa ja tulee kotiin verta vuotaen, poskessa naarmu, joka iäksi päiväksi tulee hänet rumentamaan.

Kreivi vastasi arvokkaisuudella, joka sopi hänelle erinomaisesti, mutta jota kuningatar ei voinut hänelle anteeksi antaa: — Jos hänen kuninkaallinen korkeutensa on siihen määrin unohtanut arvonsa, silloin on hän myöskin unhottanut ne varoitukset, joita *minä* en koskaan ole lakannut hänelle antamasta.

Äänen paino *minä*-sanalla kohdalla suututti kuningattarta vielä enemmän. Hän oli juuri vastaamaisillaan, ja vastaus olisi epäilemättä saanut aikaan pahennuksen hoviväen läsnäollessa, ell'ei kreivi sitä estääkseen olisi pyytänyt kahdenkeskistä keskustelua.

Kuningatar huomasi kiivastuneensa liiaksi ja suostui pyyntöön, jätettyään prinssin kreivitär Wrangelin hoitoon ja varoitettuaan häntä hautomaan haavaa niin, ett'ei siitä jäisi arpea.

Sill'aikaa oli Eerikki Ljung'ille osoitettu eräät sivuraput linnan toisessa kylkirakennuksessa, eikä kukaan hänestä sen enempää huolinut. Oli levinnyt hämärä huhu palvelijain kesken, että joku tuntematon pahantekijä oli puistossa karan-

nut kruununprinssin kimppuun ja lyönyt häntä. Kaikki riensivät isoon etehiseen, saadakseen tarkempaa tietoa tästä merkillisestä uutisesta, eikä kukaan aavistanut, että koko tämän metelin viaton aikaansaaja yksinään ja esteettömästi ravasi linnan portaita pitkin.

Eerikki ei tavannut ketään, jolta olisi voinut kysyä, mistä hänen oli sisään mentävä. Hän aukoi ovia toisen toisensa perästä, mutta paikat näyttivät hänestä niin koreilta, ett'ei hän rohjennut mennä sisään, ja niin tuli hän viimein erääsen jotenkin siivoamattomaan huoneeseen, jossa kaikenlaisia lastuja ja työkaluja ajelehti hujan hajan lattialla. Täällä tuntui hänestä hiukan kodikkaammalta ja hän kiipesi rohkeasti kynnyksen yli.

Tässä huoneessa oli yhtä vähän kuin muissakaan yhtään elävää olentoa, mutta vierimmäisestä huoneesta kuului jonkunlaista ikäänkuin surisevan rattaan jyrinätä. Eerikki astui sisään.

Siellä oli jonkunlainen vahtimestari tai puuseppä, tai mikä hän lienee ollut, joka sorvasi. Tosin oli hänellä päällään sininen yönuttu silkistä, mutta sen oli hän luultavasti saanut päällisiksi jostain työstä, sillä se oli vaalennut ja tahrainen. Tekotukkansa oli mies ripustanut naulaan, hänellä oli kuniin ruskean tukkansa päällä yömyssy ja edessään pitkä nahkainen esiliina, joka peitti alaosan ruumista. Mies oli muuten ystävällisen ja suopean näköinen ja tuon tosin hiukan ylhäisen kyömynenän ylitse katseli kaksi varsin tavallista silmää, jotka tuskin maltoivat tarkastaa sisään tulevaa, niin oli hän kiinni työssään pieniä puurasioita sorvatessaan.

— Sinäkö se olet, Feif? — sanoi hän saksanvoittoisesti, kun Eerikki astui sisään; mutta vastausta odottamatta lisäsi hän: — Vai niin, tulehan tänne ratasta polkemaan; ne lurjukset ovat kaikki juosseet tiehensä, eikä minulla ole ketään, joka auttaisi minua.

Sorvarin hikinen otsa osoittikin, että hän tarvitsi apua ja Eerikki, joka ennen kotona Munsalassa oli oppinut sorvaamaan isänsä sorvipenkissä, ei kauvan virkaillut. Ratas hurisi nyt kahta kiivaammin, ja mies, jolla oli yömyssy päässään, näytti olevan erittäin tyytyväinen uuteen apumieheensä.

7. Sorvipenkin ääressä ja vierashuoneessa.

Sorvipenkin ääressä seisovalla miehellä näkyi olevan paljon vaivaa eräästä oksaisesta puupalikasta, joka alinomaa halkeili oksanreikäin kohdalta. Suutuksissaan nakkasi hän sen pois ja meni hakemaan toista hyllyltä, jonne useita harvinaisia, ulkomaisia puulajeja oli pinottuna sopiviin palasiin halkaistuina. Sill'aikaa rupesi Eerikki sorvaamaan tuota pois nakattua palikkaa ja teki siitä pienen teevadin kokoisen komean napin.

Hänen tuntematon ystävänsä katseli nappia mielihyvällä ja kysyi: — Osaatko sorvata?

— Aina vähän, — vastasi poika, — ja samassa tekasi hän siron imukkeen.

Mies tuli yhä tyytyväisemmäksi ja kysyi: — Osaatko olla vaiti?

— Aina vähän, — vastasi Eerikki. — Ainakin kaikessa, mikä koskee kuninkaallista majesteettia ja valtakuntaa. — Oli politiikkaa ilmassa, josta se tarttui yksin kimnasis-teihinkin.

— Hyvä, — sanoi mies. — Sinun pitää sorvata minulle kolmekymmentäkaksi tusinaa isoja nappeja, joiden täytyy kelvata vaikka mandariinille. Tiedätkö, mikä mandariini on?

— En.

— Sen parempi. Aber das Maul halten. Ymmärrätkö?

— En.

— Sinä et saa hiiskua sanaakaan siitä asiasta. Mausestill. Ei kukaan muu kuin minä ja Feif saa sitä tietää. Se on salaisuus. Sinä saat aloittaa nyt hetikohta.

Eerikki sanoi suostuvansa, mutta huomautti samalla, että hänellä oli nälkä ja että hänelle oli tarjottu aamiaista. Mies näytti siivolta; miksi hän, — kimnasisti, josta kohta oli tuleva ylioppilas, — ujostelisi sorvaria?

— Mitä? — sanoi tämä. — Etkö olekaan puutarhurin väkeä?

Vastaukseksi kertoi Eerikki vilpittömästi, kuinka hän oli tullut linnaan eikä salannut seikkailuaan prinssin kanssa puistossa.

Sorvari näytti alussa käyvän hämilleen ja tulevan levottomaksi, mutta kuultuansa, että kaikki oli tapahtunut ilman sen pahempia seurauksia, taputti hän poikaa olkapäälle ja sanoi arvokkaammin kuin mitä häneltä, vanhasta yömysystä päättäen, olisi voinut odottaa: — Hyvä on, sehr gut. Sinä olet kunnan poika. Mutta en kehoita sinua toista kertaa koskemaan prinssin ratsuvitsaan, jos tahdot tulla kuningattaren silmään eteen.

— Onko hänen majesteettinsa kuningatar sitten niin vihainen? kysyi Eerikki.

Sinitakki naurahti, pudisti päätänsä ja meni, vastamatta, seinässä olevan salakaapin luo, josta otti esiin ja pani sorvipenkille palasen vehnäleipää, voita, herkkujuustoa ja Lyypekin liikkiötä. Kaapin perältä häämöitti sitä paitse pari viinipulloa.

— Kas tässä, — syö! — sanoi hän.

— Paljon kiitoksia, — vastasi Eerikki ja piti kursailematta kestituksen hyvänään. Ruokiin käsiksi käydessään juolahti hänelle mieleen, että hän täällä kenties saisi tietää jotain hovista, johon häntä noin odottamatta oli kutsuttu aamiaiselle.

— Herra on kenties hovisorvari? — alotti hän, sanoakseen jotain kohteliasta kiitokseksi kestityksestä.

— Vähän sinnepäin, — vastasi mies, joka taiteen tuntijan silmillä yhä edelleen tarkasteli rasioitaan ja lajitteli niitä sen mukaan, kuinka hyvin ne olivat onnistuneet.

— Niinpä voi herra siis sanoa minulle, millainen mies kuningas on?

— Kyllä kai; — mutta mitä kansa hänestä sanoo?

— Kansaa sanoo, että hän kuuluu olevan erinomaisen hyvä ihminen ja maan isä, kun vaan saa tehdä niinkuin itse tahtoo.

— Minä luulen hänen tahtovan hyvää valtakunnalleen, — vastasi sorvari.

— Mutta muuten kerrotaan hänen olevan hiukan akkavallan alla, niinkuin sanotaan.

Sorvipenkin ääressä ja vierashuoneessa.

Toinen vastasi luomalla pitkän, tarkastelevan katseen nuorukaiseen, mutta näytti sitten olevan tyytyväinen noihin rehelliisiin kasvoihin.

Eerikki ei tätä huomannut, vaan jatkoi, suu nisuleipää täynnä: — Hänen majesteettinsa kuningattaren sanotaan olevan . . .

Onneksi huomasi hän sorvarin kasvoissa jotain, joka teki, että hän oikeaan aikaan hillitsi kielensä ja lisäsi: — oikea Minerva.

— Se on asia, jota sinä et ymmärrä, ystäväiseni, — sanoi mies, — ja minä varoitan sinua puraisemasta kieltäsi poikki, kun syöt aamiaistasi.

Tuo tuntui jo nuhteelta. Eerikki, joka harvoin oli näin puheliaalla tuulella, päätti olla varuillaan ja jättää kuningattaren omaan arvoonsa.

— Mutta mitä kansa sanoo valtakunnan neuvostosta? — kysyi mies, joka näytti mieltävän nuorukaisen vilpittömyyteen.

— Kansa sanoo, että ne ovat korkeita herroja, — vastasi Eerikki, omasta mielestään hyvinkin valtioviisaasti.

— Ehkä korkeampia kuin itse kuningas? — naurahti sorvari.

Eerikki nyökäytti päätään: — Niin, kun he seisovat ja kuningas istuu. Jumala varjelkoon maan isää.

— Amen, — vastasi sorvari.

Eerikki oli nyt lopettanut ateriansa ja ojensi isännälleen kättä, niinkuin aina oli tottunut tekemään. Tämä veti paksun kellon liivin taskusta ja sanoi huoaten: — Jo kymmenen.

Liivi oli kirjaeltu ja kello oli kullasta.

Nyt heitti sorvari vaalenneen yönutun ja pitkän nahkaisen esiliinan päältänsä. Eerikin silmät suurenivat. Hieno, pitsinen kaulahuivi ja röyhelö, pitsiset mansetit, mustat silkisukat ja isot hopeaiset kengänsoljet tulivat näkyviin.

Joku tuli etuhuoneesen. Se oli muuan hovikavaljeeri.

— Bleib er da! Nicht von der Stelle! — komensi sorvari ja lykkäsi kiivaasti salvan sisemmän oven eteen. — Tuo minulle takkini! — kuiskasi hän, osoittaen Eerikille erästä alkovia.

Eerikki otti sieltä hienon, kultanappisen, sinisestä sametista tehdyn aamutakin ja auttoi käsiä hihoihin.

— Tekotukkani! — jatkoi sorvari.

Eerikki otti tekotukan naulasta seinältä, ja auttoi sitä parhaansa mukaan herran päähän. Sorvari oli kuin muuttunut, hänen ryhtinsä oli uljas, hänen äänensä komentava. Ylhäinen herra seisoi hämmästyneen nuorukaisen edessä.

— Muista nyt, mitä sanon sinulle, — jatkoi ylhäinen sorvari yhä kuiskaten. — Sinä jätät tänne siksi, kunnes noudatan sinut. Pidä varasi, eläkä liikahtaa täällä henkesi uhalla, jos kuulet jonkun rappusissa liikkuvan. Mutta kun kaikki on hiljaa, voit sorvata nappeja. Kaksineljättä tusinaa. Tuossa on puuta. Maul halten.

Ovi suljettiin, askeleet etenivät, ja kohta oli Eerikki Ljung yksinään rattaansa, puupalikkainsa ja sorvarin salaisuuden kanssa.

Sen sijaan, että jäisimme hänen kanssansa seurustelemaan, siirrymme me kuningatar Loviisa Ulriikan vierashuoneeseen.

Tätä kuuluisaa ja älykästä ruhtinatarta kuvaa eräs hänen aikalaisistaan seuraavalla tavalla:

Hän oli pieni ja sirokasvuinen, hipiä tuhankarvainen, silmät suuret ja tummansiniset, useimmiten tuikeat, välistä leppeät ja ilmaisivat aina hänen henkensä hehkua ja levottomuutta. Vanhempina vuosinaan joutuivat hänen hampaansa pilalle; mutta suu oli kaunis, hymy suloinen, nenä pieni ja pysty, mutta säännöllinen. Kovin kiiivas ollakseen salaperäinen hän täten usein ilmaisi ne tuumat, joita hänen olisi tullut pitää salassa. Ollen suuriaatteinen, antelias, komeutta rakastava, säädyllyinen, kohtelias, sukkelapuheinen ja ystävä ystävilleen, oli hänen seuransa hauska, hänen kunnianhimonsa ääretön. — Tähän kuvaukseen lisää poika, Kustaa III, kirjallisissa muistiinpanoissaan seuraavat piirteet: — Hän rakastaa tieteitä ja taiteita; voimakas luonne, sääliväinen sydän, ja kaikkea vilppiä ja petosta vihaava mieli ovat tehneet hänestä hänen aikakautensa ensimmäisen naisen. Hän oli hellä puoliso ja äiti, luotettava ystävä. Liikanainen vilkkaus ja varomattomuus ovat ainoat viat, joista häntä voi moittia. — Ja kreivi Tessin sanoo muistiinpanoissaan: — Epäilemättöntä on, että jos kuningatar olisi syntynyt alamaiseksi, olisi hän ollut jäykin ja järkähtämättömin kaikista tasavaltalai-

sista; mutta Jumala on antanut hänen syntyä asemaan, jossa kaikki ovat arat arvostaan ja vallastaan.

Kuningatar istui pienessä, korkealla istuimella ja matalalla selustimella varustetussa nojatuolissa, joka oli ikäänkuin aiottu pidentämään hänen vartaloaan. Hänen edessään seisoi sen ajan mahtavin puoluesankari ja hienoin hovimies, valtioneuvos kreivi Kaarle Kustaa Tessin.

Odottaen uutta hyökkäystä oli hän, niinkuin taitava sotapäällikkö ainakin, alottanut taistelun siten, että itse teki ryntäyksen ja jatkoi taitavasti kuningattaren itsensä jo koskettamaa ainetta kruununprinssin kasvatuksesta. Hän puhui valittaen niistä liehakoitsijoista, jotka koettivat ryöstää häneltä heidän majesteettiensa luottamusta, ja niistä mielettömistä johtajista, jotka koettivat vieroittaa hänestä hänen kuninkaallisen oppilaansa lapsellista sydäntä. Sitten sanoi hän mielikarvaudekseen huomanneensa, että kaikki tämä vaan oli kovinkin hyvin onnistunut; että prinssi oli alkanut osoittaa yhä suurempaa huomaamattomuutta hänen opetuksilleen ja kylmäkiskoisuutta hänen varoituksilleen; — että opettajan parhaiden tarkoitusten täytyi mennä myttyyn, jos hänen ahkeromisilleen esteitä asetettiin, ja että jos prinssi valitsi huvituksia, jotka eivät sopineet hänen ijälleen, tahi seuraa, joka ei hänen arvolleen kelvannut, — sanalla sanoen, jos hän, niinkuin hänen majesteettiensa kuningatar oli nähnyt hyväksi lausua, tappeli katupoikain kanssa — niin oli kaikkeen tähän syynä ainoastaan nuo turmiolliset vaikutukset, jotka olivat häirinneet oppilaan ja heidän majesteettiensa ja valtakunnan säätyjen valitseman opettajan hyvää väliä.

Töin tuskin jaksoi kuningatar keskeyttämättä kuunnella loppuun asti tuota pitkää puhetta. Hän vihasi tätä miestä, johonka hän kerran oli ollut niin suuresti mieltynyt ja johonka hän oli tuhlannut luottamustaan: hän uskoi hänestä kaikkea pahaa ja tiesi, että hän oli se salpa, joka enemmän kuin mikään muu esti häntä valtaan pääsemästä; mutta hän tunsii samalla häntä kohtaan sitä pelon sekaista kunnioitusta, joka syntyy niiden välillä, jotka ovat toistensa vertaiset nerossa, kyvyssä ja kunnianhimossa. Näiden kahden käsissä, tämän kuningattaren ja tämän alamaisen oli silloisen Ruotsinmaan kohtalo. He seisivat nyt vihollisina ja kilpailijoina toisiaan vastaan: pitikö heidän raastaa toisensa rikki ja siten

saattaa kaikki häiriöön, vai tulisivatko he ojentamaan toisilleen kättä ja yhteisesti hallitsemaan kaikkia puolueita, joiden silloin olisi täytynyt yhdistettyinä palvella heitä molempia? Loviisa Ulriika ei tiennyt sitä itsekään; yksi asia vaan oli hänellä selvillä, se, että vallita hän tahtoi — joko tuon pelätyn, tuon vihatun miehen kanssa yhdessä tai häntä vastaan.

Voitolle päästäkseen päätti hän malttaa mielensä — jos mahdollista. — Hän olisi yhtä hyvin voinut komentaa kosken juoksustaan pysähtymään tai päiväntasaajan herkeämään hehkumasta.

— En epäile, — sanoi hän, — että herra kreivi omistaa oppilaansa hyväksi kaiken sen ajan, jonka valtakunnan hoito ja huolenpito taiteiden kehittymisestä jättää hänen käytettäväkseen. Pelkään vaan, että tuo tasavaltainen yhdenvertaisuus, jota tahdotaan kruununprinssiin istuttaa, viimein viepi luonnolliseen päämääräänsä, joka on — *l'égalité des gamins*.

— Hänen kuninkaallinen korkeutensa tulee kerta hallitsemaan vapaata kansaa, eikä katupoikia.

— Sen tiedän. Elkäämme esittäkö tässä ilveilyjä, herra kreivi. Tasavalta, se on neuvoskunnan valta. Vapaus, se on teidän vapautenne olla käskijöinä, hyvät herrat.

— Neuvoskunta on säätyjen edustaja, ja säädyt edustavat itsevaltaista kansaa.

— Kansa! Säädyt! *Laissons les phrases et parlons des réalités*. Kansa on luotu tottelemaan, herra kreivi, ja säädyt ovat olemassa sitä varten että myöntäisivät rahoja.

— Suvaitkaa minun muistuttaa teidän majesteettianne siitä unohtumattomasta ajasta, jolloin minulla oli armo saattaa Euroopan älykkäintä prinsessaa tähän kaukaiseen maahan. Silloin sanoin teidän majesteettilenne: — Tämä on köyhä maa, mutta ylpeä ikivanhasta vapaudestaan. Teidän majesteettinne onni ja kunnia on oleva siinä, että hallitsette sitä hyveillänne, kaunistatte sitä esimerkeillänne.

— *Encore de la rhétorique!* Säästäkää minua noista kaunopuheliasuutenne kukkasista, joilla te epäilemättäkin voitatte palkinnon vapaiden taiteiden akatemiassa, *) mutta

*) Kreivi Tessin y. m. perustivat sen v. 1735.

jotka eivät pysty niin kovapäiseen kuuliiaan kuin minä olen. Päätäten teidän käytöksestänne kuningas vainajan kuollessa, näytte te luulevan, että hyveet tarvitsevat jalkarautoja vaatimattomina pysyäkseen.

— Tottahan on, että rohkenin olla toista mieltä kuin kuningas, kun oli puhe kuninkaan-vakuutuksen tulkitsemisesta. Se ei tapahtunut ainoastaan valtakunnan edun vuoksi, vaan oli siihen syynä myöskin huolenpito kuninkaallisen majesteetin omasta rauhasta, joka olisi joutunut vaaraan.

— Voi noita viisaita herroja diplomaatteja, joilta ei koskaan puutu koreita sanoja huonojen tekojen kultaamiseksi, kuinka arkoja he ovat meidän rauhamme suhteen, kuinka hellää huolta pitävät he meidän omistatunnoistamme ja niiden saattamisesta oikealle tielle! Kovaksi onneksi on minun omatuntoni vaskesta ja kykenemätön käsittämään niitä suuria hyvätekoja, joita olette majesteetille ja meille osoittaneet. Tahdon tehdä teille erään ehdotuksen, herra kreivi. Heittäkää naamari pois, — sillä minua ei teidän kumminkaan onnistu pettää — ja puhukaamme kerrankin suoraa kieltä!

8. Taisteluja vallasta.

— **T**eidän majesteettinne on ehtinyt lausua hartaimman toivomukseni, — vastasi kreivi Tessin, — ja minä katson itseni onnelliseksi, jos saan teidän majesteettinne tutkittavaksi asettaa alamaiset huoleni kruununprinssin kasvatuksesta. Tunnustan siis vilpittömästi, että jos hänen kuninkaallinen korkeutensa kovaksi onneksi on saanut jotain taipumusta kehnoihin tapoihin, niin ei pienen murjaanin Badinin seura millään muotoa ole esimerkiksi kelpaavaa.

— Minä luulen, — jatkoi kuningatar malttamattomasti, — jo kyllin tuntevani teidän ajatuksenne siitä asiasta. Te tahdotte kasvattaa ihmistä, minä kuningasta. Hyvä, jättä-

käämme oppineiden asiaksi väitellä periaatteista ja puhukaamme kernaammin tosiasioista. Te olette tätä nykyä mahdavin mies neuvoskunnassa, ja samalla Ruotsinmaassa.

Tessin aikoi vastata.

— Ei, — jatkoi kuningatar, — elkää keskeyttäkö minua. Pankaa tarkasti mieleenne, herra kreivi, että minä sanon *tätä nykyä*. Toiset ajat voivat tulla, jolloin te ette enää ole sama kuin nyt.

— Kun minun vähäinen palvelukseni käy tarpeettomaksi, — vastasi kreivi, — silloin heidän majesteettinsa ja valtakunta helposti löytävät mahdollisemman, mutta ei milloinkaan uskollisempaa palvelijaa kuin minä olen.

— Kuninkaalla on kovin monta todistetta teidän innotanne, voidakseen sitä epäillä. Mutta ajatelkaa esimerkiksi, että se kateus ja ne viholliset, jotka aina vaanivat korkeiden kunniasijain ympärillä, voisivat tänään tai huomenna päästä teitä vahingoittamaan, kuka tietää, ehkäpä kukistamaankin teitä. Ehkä ette silloin paheksuisi, jos teillä olisi tuki lähellä valta-istuinta, joka on puolueiden vaiheista riippumaton.

— Arvaisin sen korkeimmaksi kunniakseni ja onnekseni, ell'ei minulla täytetyn velvollisuuden tunnossa olisi vielä luottavampaa tukea, jolle viholliseni eivät mitään voi.

— Tunnen, tunnen hyvin kyllä tuon mietelmän, jonka te kerran olitte hyvä ja lausuite minulle:

*Je ne veux opposer aux mes vils ennemis,
Qu'un vertu sans tache et un juste mépris.*)*

Tiedättekö, kreiviseni, että tämä tuntuu minusta vähän uskalletulta. Muistaakseni oli se abotti Laroche, joka kerran sanoi tahtovansa *kääriytyä hyveesensä*, johon prinsessa Conti vastasi: varokaa, abottiseni; niin ohuissa vaatteissa voisitte paleltua kuoliaaksi!

— Se on mahdollista, teidän majesteettinne. Ja yhtäkaikki kirjoitan minä porttini päälle: *Malgré l'envie et les envieux*.

— No niin, jos itse hyveenekin olisi niin varma kuin kuin sudennahkaturkki, niin voi sekin päivä tulla, jolloin se tarvitsee vuoria. Minä tarjoan teille tuon vuorin.

*) Alhaisten vihamiestenä valtaa vastaan en aseta muuta kuin tahrattoman siveyden ja ansaitun ylenkatseen.

— En rohkene käsittää teidän majesteettinne tarkoitusta.

— Niin kokenut diplomaatti kuin te olette ymmärtää kaikki. *Yhden* miehen tulee olla *ensimmäisen* Ruotsissa, ja te ette ole se mies, kreiviseni, ja minä takaan, että aina tullette olemaan *toinen*.

— Tarvitsenko vakuuttaa teidän majesteettianne . . .

— Että kuningas on ensimmäinen kansalainen vapaassa tasavallassa, tahdotte kai sanoa. Kuinka usein pitää minun pyytää teitä heittämään pois nuo puheenparret, kun puhutte *minun* kanssani! Siis suoraan puhuen: tahdotteko, sittenkun olette lahjoittanut pois kiiltokruunun, arvottoman kruunun, käyttää vaikutusvaltaanne pannaksenne saman kruunun todellisen kuninkaan päähän? Tahdotteko, oltuanne niin kauvan ensimmäinen näyttelijä tässä mieltä ylentävässä paimen-näytelmässä, jossa lauma taluttaa paimenta ruusunuorassa, vihdoin antaa esiripun laskeutua ja huutaa: *la piece est finie!*

— Suokaa anteeksi, teidän majesteettinne, silloin vasta, pelkään ma, on näytelmä alkava, ja yleisökin astuva näyttämölle.

— Oh, minä tunnen yleisön, se taputtaa aina käsiään, kun loppu on hyvä ja rakastavat saavat toisensa. Minä muistutan vielä eräästä historiallisesta lauselmasta: »teidän armonne ja meidän armomme eivät mahdu saman katon alle.« Tahdotteko hallita, kreiviseni, kuninkaan kanssa ja hänen *johdolla*an, vai tahdotteko yhä edelleen hallita *ilman* häntä? Tämä kysymys on yhtä ratkaiseva kuin se on suora. Valitkaa?

— Vastaukseni on oleva yhtä suora kuin teidän majesteettinne kysymys. Ylempänä minua on kuningas, ylempänä kuningasta on laki. Minä en voi luopua velvollisuudestani kumpaakaan kohtaan. Jos minua tahdotaan pakoittaa siihen, no niin, silloin vetoan korkeammasta oikeudesta korkeimpaan.

Loviisa Ulriika nousi istuimeltaan. Hänen suuret brandenburgilaiset silmänsä, jotka voivat olla lempeydessään niin viehättävät, tuijottivat nyt eteensä vihasta kivettyneinä: — Oletteko tarkoin miettinyt, kreivi Tessin? — kysyi hän.

— Olen, teidän majesteettinne. Olen miettinyt tätä kaiken elinaikani.

— Tapahtukoon sitten niin kuin tahdotte. Minä olen pettynyt teidän suhteenne. Minä luulin teitä mieheksi, jolla on yhtä paljon rohkeutta kuin älyä. Nyt huomaan, ett'ette ole muuta kuin tavallinen kansan yllyttäjä. Teillä on lupa lähteä huoneistani.

Kreivi Tessin tahtoi notkistaa polvea, mutta kuningatar soitti. — Ilmoita, — sanoi hän kammaripalvelijalle, — että minä pyydän saada armon nähdä hänen majesteettinsa luonani.

Tuskin oli ovi suljettu, kun kreivi uudelleen polvistuen koki lepyttää kuningattarensa vihaa. Mikä oli hänen tarkoituksensa? Kuningatar on itse kauvan aikaa tämän tapauksen jälkeen kertonut prinssi Kustalle, että kreivi Tessin muka oli juljennut rakastaa häntä intohimoisesti ja ahdistaa häntä rikollisilla rakkauden tunnustuksillaan. Olkoon nyt, että tämä rakkaus oli joko teeskennelty, tai todellinen, tai että se ratkaisevalla hetkellä puhkesi ilmi tai että kuningatar luuli rakkaudeksi sitä, mikä vaan oli sitä ennen suositun alamaisen intoa ja surua, joka oli syntynyt ankarasta taistelusta kahden velvollisuuden välillä, — varmaa on, että kreivi Tessiniä ei saatu hovin tuumiin suostumaan, ja yhtä varmaa on myös, että kun kuningas Aadolf Fredrik astui puolisonsa vierahuoneeseen, näki hän ylimmäisen hovimarsalkkanssa ja mahtavimman vastustajansa polvillaan kuningattaren jalkain juuressa.

Parhaidenkin ja hiljaisimpainkin ihmisten elämässä on hetkiä, jolloin heidän tavallinen malttinsa katoaa ja he saattavat kuohahtaa kiivauteen, joka muuten on kokonaan heidän luontoansa vastaan. Kuningas Aadolf Fredrik voi suvaita, että hänen kuninkaallista valtaansa rajoitettiin, että hänet äänestettiin kumoon neuvoskunnassa, että hänen puoluelaisensa karkoitettiin ja hänen annettiin sekä valtakunnan hallinnossa että hovinkin asioissa tuntea vallanalaisuutta ja neuvoskunnan ja säätyjen ylivaltaa. Hän oli vastustamatta tyytynyt tähän painostavaan asemaan; jos hän valitti, niin tapahtui se hänen yksityisten ystäväinsä seurassa. Mutta oli hänellä kuitenkin yksi arka kohta ja jos sitä kosketettiin, loukkautui hän helposti, oli ylen kiivas ja vaikea lepyttää. Se tapahtui silloin, kun käytiin hänen perheellisen onnensa kimppuun ja uskallettiin loukata hänen puolisoaan, jota hän

rakasti, samalla kun pelkäsi häntä ja tunnusti hänen etevämyytensä.

Kohtaus oli kiivas ja päättyi, niinkuin Kustaa III sanoo, »hirmuiseen meteliin«.

— Pelastakaa minut tuosta miehestä, jos teidän majesteetillanne vielä on rahtunenkaan jälellä kunniaat! kunin-

kaallista miehuuttaan! — huusi kuningatar, mieletönnä vihasta ja raivoissaan niistä rikollisista tunteista, joiden hän luuli kreivi Tessiniä johtavan.

Kuningas syyti suustaan herjauksia, joita onneksi ei ole muistoon kirjoitettu; niinkuin tavallisesti käy, yllytti hän lempeän luontonsa yhä rajattomampaan vihaan. Kerrotaan, että kreivi Tessin tässä tilaisuudessa tarvitsi kaiken kuuluisan mielenmalttinsa, ollakseen unohtamatta sitä kunnioitusta,

jota hän oli velvollinen kuninkaalleen osoittamaan ja että hän tässä ankarassa taistelussa itsensä kanssa oli murtanut tuolin huoneessaan rikki.

Kuningatar sitä vastoin ei enää huolinut hillitä itseään. — Ei ole yhtään olentoa, jota minä niin inhoan kuin teitä! — huusi hän. — Pankaa liikkeelle kaikki vaikutusvaltanne! Härsyttäkää kuningastanne vastaan kaikki nuo juonittelijat ja kansan yllyttäjät, joita te sanotte puoluelaisiksenne! Minä en pelkää teitä, minä vihaan teitä ja vihani on ajava teitä takaa niin kauvan kuin elän! Ah! te pommerilaisten perunankuorijain *) hävytön jälkeläinen, jolla tuskin on kaksi oksaa vastatehdyssä sukupuussanne, — te rakennusmestarin poika ja käsityöläisen pojanpoika, joka on tehnyt työtä päiväpalkalla ja osannut veistää teille sukukilven meidän edeltäjämme aikana, — te julkenette nostaa häpeämättömät silmänne kuninkaan puolison puoleen ja sanoa hänelle, — vanhurskas taivas, miksi tahraisin huuleni kertomalla tuon miehen sanomattomia hävyttömyyksiä!

Tuollainen puhe kuningattaren suusta, joka tällä hetkellä vaan oli nainen, — ja kiivaita intohimoja kuohuva nainen — vaikutti toki sen, että tämä näin kiukkuisesti häytytetty alamainen ennätti täydellisesti malttaa mielensä. Kreivi Tessin seisoి taas suorana, vaikkakin kunnioittavaisena raivoavan haltijattarensa edessä ja vastasi tuolla verrattomalla arvokkaisuudella, jonka hän oli saavuttanut pitkällisen kokemuksensa kautta monina arveluttavina aikoina ja Euroopan hienoimmissa ja kohteliaimmissa hoveissa:

— Minä olen heidän majesteettiensa ja valtakunnan palveluksessa kokenut monta katkeraa hetkeä, monta ansaitsematonta tuskaa, mutta tuskin koskaan olen kokenut mitään katkerampaa kuin nyt, kun näen juuri niiden halveksivan ja herjaavan minua, joita minä viimeiseen hengenvetooni asti en ole lakkaava kunnioittamasta ja tottelemasta. Sallittakoon minun kuitenkin — ei ylentääkseni vähäisiä ansioitani, vaan ainoastaan puhdistaa itseni kuninkaani ja kuningattareni edessä — muistuttaa, että jos esi-isäni ovatkin olleet halvempaa säätyä, ovat he kumminkin palvelleet maatansa ja ruhtinashuonettaan tavalla, joka tuottaa kunniaa heidän nimelleen.

*) Kreivi Tessinin isän-isä oli raatiherra Stralsund'issa.

Totta kyllä on, että isäni oli rakennusmestari, muttá rakennusmestari, joka on rakentanut tämän kuninkaallisen linnan, jota koko maailma ihmettelee. Mitá minuun itseeni tulee, niin olin *minä* se, jolla oli onni saattaa teidän majesteettejanne Ruotsiin. *Minä* se olin, jolla oli armo solmita tämä liitto jalon kuninkaan ja nerokkaan kuningattaren välillä, josta valtakunta syystä kyllä on onnellinen ja uljas. *Minä* olin ensimmäinen ruotsalainen, joka kannoin heidän majesteettiensa eteen alamaisen kunnioitukseni. *Minä* olin se, jolla oli arvaamaton onni ensiksi saada nauttia heidän majesteettiensa korkeata luottamusta, järjestää heidän ensimmäinen asuntonsa tässä maassa ja koettaa valmistaa heille täällä mieluinen olinpaikka. *Minä* se olin, joka sain kalliiksi luottamustoimekseni opastaa heidän esikoistansa hyveen ja totuuden tiellä, ja lopuksi olin *minä* se, joka, kun velvollisuuteni asetti minut kuninkaani ja maani välille, koetin parhaan vaikutukseni mukaan sovittaa molempain etuja toisiinsa. Muu vaikutukseni jääköön mainitsematta; riittäköön tämä todistamaan intoani ja rajatonta kuuliaisuuttani. Ja samalla kun nyt alamaisesti anon eroani kaikista viroistani hovissa, niin teen sen täynnä kunnioitusta ja kiitollisuutta niitä kohtaan, joiden armollinen suosio soi minulle sen onnen, että sain palvella heitä elämäni onnellisimpina hetkinä.

Näin sanottuaan kumarsi kreivi Tessin, ei enemmän eikä vähemmän kuin hänen asemassaan olevan miehen tuli tehdä, ja poistui hitain askelin kuninkaallisen parikunnan ja ulkopuolelle saliin kokoontuneen hoviväen kummastelevien, epäröivien katseiden seuraamana.
